

آموزشی ابتدایی

ISSN : 1606-9102

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی

دوره‌ی بیست و دوهم - اردیبهشت ماه ۱۳۹۸ - شماره‌ی ۱۸۱ - ۱۵۰۰۰ ریال

ابتدایی همه چیز است

۱۶

۱۱ پیشنهاد برای
رسیدن به کلاس شاد

۱۶

اراده، ابتکار و همدلی

محمود مهرمحمدي معلم معلمی

افتخارات

۱. پژوهشگر برگزیدهی علوم انسانی. جشنواره بین المللی فارابی. ۱۳۹۱.
۲. استاد نمونهی دانشگاه تربیت مدرس. ۱۳۸۳.
۳. استاد نمونهی کشوری ایران. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. ۱۳۸۸.
۴. استاد راهنمای برتر جهاد دانشگاهی و معاونت علمی و فناوری رئیس جمهور.

محمود مهرمحمدي، ۱۳۳۷ تهران
عضو هیئت علمي بازنشسته دانشگاه تربیت
مدرس (با مرتبه استادی)، اندیشمند حوزه
آموزش و پژوهش در ایران

فعالیت‌های مهم و خدمات

- * مدیر کل دفتر نظارت و سنجش آموزش وزارت علوم (از ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۴)
- * مشاور پژوهشی وزیر آموزش و پژوهش (از ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۶)
- * مؤسس پژوهشگاه تعلیم و تربیت وزارت آموزش و پژوهش در سال ۱۳۷۴
- * مدیر کل مرکز تحقیقات آموزشی وزارت آموزش و پژوهش در سال‌های ۱۳۷۱ تا ۱۳۶۹
- * سردبیر فصلنامه‌ی تعلیم و تربیت پژوهشکده تعلیم و تربیت از ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۱
- * سرپرست دانشگاه فرهنگیان از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶

دوره‌های تحصیلی

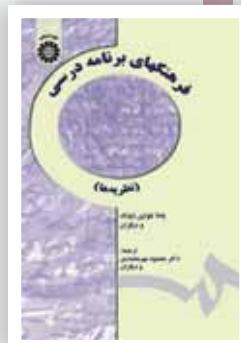
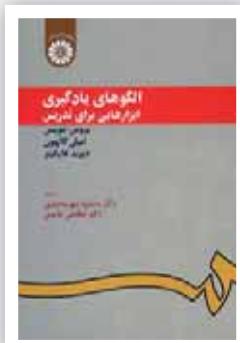
- * ابتدایی تا پایان متوسطه در مدرسه‌های علوی، احمدیه و جاویدان؛
- * کارشناسی فناوری صنعتی و کارشناسی ارشد فناوری آموزشی در دانشگاه‌ایالتی کالیفرنیا؛
- * دکترا تحصیلی برنامه‌ی درسی و آموزش در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی؛

دیدگاه

تربیت معلم در کشور ما باید به گفتمانی تخصصی تبدیل شود و ضمن پاسداشت میراث گذشتگان، به نوآوری و نوادرانیشی در این عرصه بهداش شود. هیچ حرفة‌ای به اندازه‌ی شغل معلمی بر توسعه و پیشرفت جامعه تأثیرگذار نیست. از این‌روست که معلمان رانخستین مشعل داران پیشرفت و توسعه‌ی کشور می‌دانند و تحول و پیشرفت هر جامعه‌ای را در گرو متحول شدن نظام تعلیم و تربیت آن جامعه قلمداد می‌کنند. بنابراین، محور اصلی تحول و توسعه، نظام تعلیم و تربیت و بهبود شرایط و کیفیت کار معلم است. مهرمحمدي معتقد است: دانشگاه فرهنگیان یک دستاورده تشكیلاتی مهم و یک فرست براي آموزش و پژوهش کشور است.

تعدادی از آثار

۱. ترجمه‌ی فارسی کتاب «نظریه‌های برنامه‌ی درسی». اثر جی پی، میلر. انتشارات سمت. تهران. ۱۳۷۹.
۲. ترجمه‌ی فارسی کتاب «مبانی علمی هنر تدریس». اثر ان. ال. گیج. انتشارات مدرسه. تهران. ۱۳۶۸.
۳. تألیف کتاب «برنامه‌ی درسی: رویکردها، دیدگاهها و چشم‌اندازها». انتشارات به نشر. مشهد. ۱۳۸۱.

آموزشی ابتدایی

ماهنتامی آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی برای آموزگاران،
دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان آموزشی
دوره‌ی بیست و دوم - اردیبهشت ماه ۱۳۹۸ - شماره‌ی پی‌درپی ۱۸۱ - ۴۸ صفحه - ۱۵۰۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

یادداشت سردبیر - ابتدایی همه چیز است / ۲

تقویم ماه - اردیبهشت ماه / ۳

گفت و گو - معلمان موفق - پیج و خم‌های لذت و سختی / طاهره خردور / ۴

معرفی کتاب - آموزش مداد گرفتن تا بهتر نوشتمن / ۶

برنامه‌ی درسی - ریاضی / چند ضلعی‌ها / سپیده چمن آرا / ۷

مطالعات اجتماعی / گام بعدی چیست؟ - زهرا یوسفی / ۲۲

هنر / سلام بر تربیت هنری کودکان / فریبا شاپوریان / ۲۲

نوشتار - درست نشستن / اعظم عظیمی وحید / ۱۱

چرا به مدرسه می‌آیم؟ (بخش دوم) / زهرا بازرگان / ۱۴

۱۱ پیشنهاد برای رسیدن به کلاس شاد / مجتبی ناطقی / ۳۶

مهارت‌های زندگی - مسئولیت‌پذیری / فهیمه احمدی / ۱۲

گزارش - اراده، ابتکار و همدلی / الهام فراستی / ۱۶

تجربه‌ی مادرانه - از زبان بچه‌ها / کبری محمودی / ۲۰

تجربه - تلقیق - آب و لوبیا / زهرا علیزاده / ۳۴

گزارش ویژه - مدرسه‌های ابتدایی رحاب‌الزهرا (س) در لبنان / علیرضا

متولی، کبری محمودی / ۳۸

خطره - معجزه‌ی آب جوش نبات / شهرین صادقی / ۴۲

تجربه - کاوش در بدن انسان / زهرا بلیوند / ۴۳

مرور - ۴۴

آلوم عکس - نمایشگاهی از روی جلد ها و پشت جلد های

مجله در دوره‌ی بیست و دوم / ۴۸

قابل توجه نویسنده‌گان و مترجمان:

- مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و رویکردهای آموزشی - تربیتی و فرهنگی این مجله مرتبط باشند و نایاب قابل‌در جای دیگری چاپ شده باشند. • مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن هاباشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. • مقاله‌ی کیف خود در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانانو شنیده یا تایپ شود. مقاله‌ای می‌توانند با نام افزار word و روی CD و یا طریق پیام‌گار مجله ارسال شوند. • نظر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم بذبول شود. • محل قراردادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌های دار متن مشخص شود. • مقاله‌ای مفاهیم نمایه (کلید واژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جدایه نوشته شوند. • مقاله باید دارای تیتر اصلی، تیترهای فرعی در متن و سوتیتر باشد. • معرفی نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم، عنایون و آثاری پیوست شود.
- لازم به ذکر است مجله در رد، قبول، ویرایش و تالیف مقاله‌های رسیده مختار است. • مقالات دریافتی بازگردانده نمی‌شود. • آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبنی رأی و نظر مسئولان مجله نیست.
- علاوه بر این نکات، ضروری است به نکات مهم‌تری که در صفحه ۴۶ درج شده، توجه فرمایید.

عکاس: فربی ابراهیمی

ابتدایی همه چیز است

بعد از گرفتن دیپلم، دلم می‌خواست به مدرسه بروم و معلم پایه‌ی شوم. فکرم را با هر کس در میان می‌گذاشت، می‌گفت خیلی خوب است. از ابتدایی شروع کن و کم کم مدارج را طی کن تا بتوانی بروی دبیرستان. در دانشگاه رشته‌ی روانشناسی کودک خواندم. هر کسی از رشته‌ی تحصیلی ام مطلع می‌شد، می‌گفت خیلی خوب است، ان شاء الله دوره‌های بعدی روان‌شناسی آدم‌بزرگ‌ها را می‌خوانی.

در همان دوران دانشجویی، دست تقدیر مرا به دنیای نویسنده‌گی و روزنامه‌نگاری کشاند. در مجله‌ی کیهان بچه‌ها قلم می‌زدم. هر کسی از شغلم می‌پرسید و می‌شنید برای بچه‌ها قلم می‌زنم، می‌گفت خیلی خوب است، ان شاء الله پیشرفت که کنی، در روزنامه‌ی کیهان هم مطلب می‌نویسی. و هر کسی متوجه می‌شد برای کودکان می‌نویسم، آرزو می‌کرد روزی بتوانم برای بزرگ‌سالان هم بنویسم.

چند سال پیش، در مؤسسه‌ای فرهنگی، برای تدریس نویسنده‌گی دعوت شدم. در ترم‌های مقدماتی شاگردان خوبی داشتم. در مجموع، به‌زعم مدیران آن مؤسسه، در برنامه‌ی درسی ام موفق بودم. برای همین به من پیشنهاد دادند در ترم بعدی آموزش پیشرفت را آغاز کنم. اما من امتناع کردم و گفتم دوست دارم پایه‌ها را بسازم و همان کلاس آموزش مقدماتی را بیشتر دوست دارم. دیگر کسی آرزو نکرد که کم کم بزرگ شوم و نویسنده‌گی پیشرفته تدریس کنم.

در مدتی که در این مجله مشغول به کار شدم و سروکارم بیشتر با معلمان دوره‌ی ابتدایی است، بارها و بارها شاهد بودهام که عده‌ای از معلمان جوان، آموزگار ابتدایی بودن را برای خود سخیف می‌دانند و آرزو دارند روزی به دوره‌های بالاتر بروند. این را هم بگویم که با آموزگاران جوانی روبه‌رو بودهام که پذیرش معلم ابتدایی بودن ابتدا برایشان سخت به نظر می‌رسیده است، اما وقتی مشغول به کار شده‌اند، به کارشان و به بچه‌ها علاقه‌مند شده‌اند.

در شماره‌های پیشین مجله، با هفت معلم علاقه‌مند گفت‌وگویی‌هایی را منتشر کردیم که از ابتدای کارشان معلم پایه‌ی اول یا دیگر پایه‌های دوره‌ی ابتدایی بوده‌اند و به هیچ قیمتی حاضر نبوده‌اند این فرصت را از دست بدھند. هر کدامشان هم دلایل شخصی خود را داشته‌اند.

به‌هر حال، آموزش و تربیت کودکان پیچیدگی‌ها و سختی‌های زیادی دارد. واقعاً اگر فکر می‌کنید به معلمی در این دوره علاقه‌مندید، باید خودتان را برای رویارویی با این پیچیدگی‌ها و سختی‌ها آماده کنید. و اگر الان معلم دوره‌ی ابتدایی هستید، برای کشف این پیچیدگی‌ها تلاش کنید.

نابهنجاری‌های اجتماعی که امروزه در سطح زندگی اجتماعی خود با آن روبه‌رو هستیم، نتیجه‌ی نبود سرمایه‌گذاری لازم برای دوره‌ی ابتدایی است. سرمایه‌گذاری فکری اهمیت بسیار بیشتری دارد. اینکه در کنیم ساختن پایه‌های آموزش ابتدایی و مهارت بخشیدن به کودکان در زندگی اجتماعی و نهادینه کردن کاوشگری و تشویق کنجکاوی‌های آن‌ها می‌تواند کار آموزش و پرورش را در دوره‌های بعدی آسان‌تر کند، بهترین سرمایه‌گذاری است. برای رسیدن به این هدف ابتدا باید اهمیت این دوره را درک کنیم. دوره‌ی ابتدایی فقط دوره‌ی باسواندن کودکان بچه‌ها نیست. زمان پایه‌ریزی شخصیت آن‌ها برای ورود به دوره‌های بعدی زندگی است. آموزش سواد خواندن و نوشتن، درک ریاضی و تمرین کاوشگری مهم‌ترین

آموزه‌هایی هستند که پایه‌های ورود آن‌ها به زندگی در دوره‌های بعدی عمرشان را شکل می‌دهند.

به امید روزی که در جامعه‌ی ما، معلم دوره‌ی ابتدایی بودن، هم در حیطه‌ی تخصص و موقعیت اجتماعی

و هم در درآمد و موقعیت اقتصادی، از پزشک و مهندس و وزیر و کیل بودن برتر باشد.

اردیبهشت ماه

مناسبات ملی

مناسبات آیینی

۱۵ اردیبهشت، شعبان

ولادت حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه و روز جهانی مستضعفان
رسول اکرم (ص) فرمودند: مهدی امت من کسی است که هنگام پر شدن
زمین از بیداد و ظلم، آن را پر از قسط و عدل خواهد کرد.

۱۵ اردیبهشت، رمضان

ولادت امام حسن مجتبی (ع)

امام حسن مجتبی (ع)، کریم اهل بیت و پیشوای دوم جهان تشیع
که نخستین میوه پیوند فرخنده حضرت علی (ع) با دختر
گرامی پیامبر اسلام (ص) بود، در نیمه ماه رمضان سال سوم
هجرت در شهر مدینه دیده به جهان گشود.

مناسبات بین المللی

۱۸ اردیبهشت

روز جهانی صلیب سرخ و هلال احمر

موافقت نامه‌ی ژنو در سال ۱۸۶۴ میلادی، در پی تلاش ژن هنری
دونان، برای کمکرسانی به آسیب دیدگان حوادث و جنگ‌ها و
تلاش برای پیشرفت بهداشت عمومی سازمان صلیب سرخ امضا
شد. در کشورهای اسلامی، به جای صلیب سرخ، هلال احمر به
عنوان نماد این سازمان به کار گرفته می‌شود.

۱۱ اردیبهشت

روز جهانی کارگر

روز جهانی کارگر هر ساله در روز اول ماه مه، برابر با ۱۱
اردیبهشت، گرامی داشته می‌شود.

۱۲ اردیبهشت

روز جهانی موزه و میراث فرهنگی

اردیبهشت

بزرگداشت سعدی

به دلیل نقش مهم سعدی در حفظ زبان فارسی،
سالروز تولد او، یادروز سعدی نام گرفته است.

۱۳ اردیبهشت

روز بزرگداشت شیخ بهایی / روز کارآفرینی
شیخ بهایی از دانشمندان بزرگ در علوم مهندسی و ریاضیات
بوده است. او در لبنان متولد شد و در اصفهان درگذشت. روز
تولد شیخ بهایی به عنوان روز ملی کارآفرینی اعلام شده است.

۱۰ اردیبهشت

روز ملی خلیج فارس
به مناسب سالروز اخراج پرتغالی‌ها از تنگه‌ی هرمز و خلیج
فارس، این روز، روز ملی خلیج فارس است.

۱۲ اردیبهشت

شهادت استاد مرتضی مطهری، روز معلم
پس از پیروزی انقلاب اسلامی و شهادت استاد مرتضی
مطهری در روز ۱۲ اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۸ به دست گروه
فرقان، این روز به عنوان روز معلم نام‌گذاری شد.

۱۵ اردیبهشت

جشن بهار بُد، روز شیراز
پانزدهم اردیبهشت را به عنوان جشن میانه‌ی بهار یا جشن
بهار بُد گرامی می‌داشتند و جشن می‌گرفتند. مجلس شورای
اسلامی این جشن را به مناسب میانه‌ی فصل سبز یا میانه‌ی
بهار چنین نام‌گذاری کرد.

ماه‌نامه‌ی رشد آموزش ابتدایی
روز معلم را به همه معلمان عزیز
تبریک می‌گوید

مسابقه

ماه‌نامه‌ی رشد آموزش ابتدایی تصمیم دارد طرح‌ها و فعالیت‌های شما را در زمینه‌ی «استفاده از مناسبات ماه تقویم در آموزش» به مسابقه بگذارد و به بهترین‌ها جایزه بدهد.
شما می‌توانید ایده‌ها و کارهایتان را برای ما بفرستید تا در صورت مناسب بودن، آن‌ها را به نام خودتان چاپ کنیم و
در نهایت به بهترین طرح‌ها جایزه و تقدیرنامه تقدیم کنیم.

پیچ و خم‌های لذت و سختی

گفت و گو با زینب سلیمیان، معلمی با ۲۷ سال سابقه‌ی تدریس در پایه‌ی اول

در روزها و ساعت‌هایی که بسیاری از معلم‌های مدرسه‌های شهری، به‌خصوص در شهرهای بزرگ، در کلاس‌های گرم مشغول تدریس هستند و برف کوههای مشرف بر شهرشان را می‌بینند و به دانش آموزانشان نشان می‌دهند، شاید ندانند لابه‌لای دره‌های آن کوهستان‌ها، جاده‌هایی پر پیچ و خم هستند که به روستاهای کوچک و بزرگی ختم می‌شوند و در آن روستاهای مدرسه‌ای هست و معلمی. «طالقان» منطقه‌ای قدیمی و تاریخی است بین شهرهای کرج و قزوین؛ پر از روستاهای کوچک و بزرگ. گفت و گویی این شماره‌ی ما با معلمی سخت‌کوش در مدرسه‌ی «شهید سید خلیل حسینی» در روستای «گته‌ده» در یک روز برفی انجام شده است.

لطفاً از خودتان بگویید؟

زینب سلیمیان، آموزگار پایه‌ی اول هستم، از سال ۱۳۶۸ شروع به کار کردم و سال ۱۳۷۳ به این مدرسه آمدم. در آن زمان این روستا آب و برق نداشت. کوچه‌ها خاکی بودند و با کوچک‌ترین بارشی ممکن بود لیز بخوریم. در آن سرما و سوز زمستان که پوست را می‌ترکاند، به مدرسه می‌رفتم؛ با عشق به کودکان. کلاس مدرسه کوچک و سرد بود و کف کلاس پر از خاک. یعنی موزاییک هم نداشت.

روش کار من

در ابتدای سال دیدارهایی با اولیا دارم و آن‌ها را توجیه می‌کنم که با هم همکاری کنیم. از آن‌ها خواسته‌ام اجازه بدهند بچه‌ها در منزل کارهای مهارتی و مطالعه انجام دهند و درس خواندن و تکالیف را به من و سر کلاس بسپارند. یکی از خوبی‌های کتاب‌های نظام جدید این است که بچه‌ها را سیار فعال می‌کند. درس‌ها از حالت معلم محوری خارج و به دانش آموز محوری تبدیل شده‌اند. همچنین، موضوعات آموزشی و درس‌ها به مسائل زندگی نزدیک‌تر شده‌اند.

در اینجا بچه‌ها کتاب‌هایشان را با خود حمل نمی‌کنند. من در مدرسه آن‌ها را نگهداری می‌کنم تا اولیا در آموزش دخالتی نداشته باشند. به این ترتیب، اضطراب کودکان بسیار کم می‌شود و با علاقه‌ی بیشتر به مدرسه می‌آیند. در واقع ترسی از مدرسه کمکی ندارند. آنقدر می‌برسند و تمرین می‌کنند تا خوب یاد بگیرند.

دانش آموزان من، چه ایرانی و چه افغانی، خیلی پر تلاش هستند. استعداد خوبی هم دارند و من از این فرصت به خوبی استفاده می‌کنم. من در کنار درس‌های رسمی، به آموزش و تمرین مهارت‌های زندگی هم اهمیت می‌دهم. مهارت مسئولیت‌پذیری از موضوعات مهمی است که آن را تقویت می‌کنم. در کلاس ما چیزی گم نمی‌شود. زیر میز بچه‌ها زباله و آشغالی نیست. سطل‌های زباله‌ی خشک و تر را جدا کرده‌ایم. آن‌ها یاد گرفته‌اند که کاغذ، زباله‌ی خشک و پوست میوه، زباله‌ی تر است. این یکی از مهارت‌های زندگی است و بچه‌ها این مهارت را در خانه هم رعایت می‌کنند.

یکی دیگر از مهارت‌های زندگی پاکیزگی محیط‌زیست است. آن‌ها نه تنها در کلاس خود، بلکه در راهی که به خانه می‌روند هم یک کیسه‌ی زباله همراه دارند تا اگر سر راه زباله‌ای دیدند جمع کنند. اولیا هم با بچه‌ها در این زمینه مشارکت می‌کنند و از این موضوع بسیار خوشحال هستند.

این بچه‌ها با محیط اطراف خودشان سازش دارند و دوستی بین آن‌ها زیاد است. اگر سؤال یا مطلبی را متوجه نشده باشند، چندین بار از من یا دوستانشان می‌پرسند. کسانی که درس را یاد نگرفته‌اند از کلاس بیرون نمی‌روند، چون می‌دانند که در خانه کمکی ندارند. آنقدر می‌برسند و تمرین می‌کنند تا خوب یاد بگیرند.

یک خاطره

دانشآموزی داشتم به نام دانیال احمدخان بیگی. تک فرزند خانواده بود. خداوند بعد از سال‌ها این فرزند را به خانواده‌اش داده بود. دانیال هر روز با گریه به مدرسه می‌آمد و با گریه هم به خانه می‌رفت. به قولی، به هیچ صراطی مستقیم نبود. مادر بسیار مهربان و خوبی داشت. اما مادر هم به او خیلی وابسته بود. دانیال در تمام ساعت کلاس حواسش به خانه و مادرش بود و کمتر به درس توجه می‌کرد. منتظر بود زنگ بخورد و برود. چند روزی گذشت. من همین طور حواسم به این بچه بود که چه بکنم! از هر راهی که می‌رفتم، باز این بچه ناراحت بود و دلش می‌خواست مادرش کنارش باشد. ناگفته نماند که اکثر اوقات هم دستش در جیبش بود و من به این موضوع نیز توجه داشتم.

یک روز متوجه شدم هر وقت دانیال احساس ناراحتی می‌کند، مادرش به سرعت به مدرسه می‌آید. گفتم چگونه است که مادرش به این سرعت خود را به مدرسه می‌رساند! نجگاوی ام بیشتر شد، تا اینکه متوجه شدم دانیال موبایل مادرش را در جیبش دارد و مادر به او یاد داده است هر موقع ناراحت بودی، دکمه‌ی شماره‌ی خانه را بزن تا من خودم را سریع برسانم.

باما در دانیال در این مورد صحبت کردم. به او اطمینان دادم خیالش از مدرسه و دانیال راحت باشد و سعی کند این وابستگی را کم کند. کم کم با آوردن او کنار میز خودم، وابستگی دادن به او و تشویق‌های پی‌درپی و همکاری بچه‌ها، اختیار دادن به کلاس جذب‌ش کنم. ترس و اضطرابش هم کمتر توانستم به کلاس جذب‌ش کنم. ترس و اضطرابش هم کمتر شد. خانه‌ی آن‌ها هم نزدیک خانه‌ی من بود. هر روز به آن‌ها سر می‌زدم و به این ترتیب دوستی بین مازیاد شد. هم‌اکنون او در پایه‌ی دهم درس می‌خواند و گاهی با خانواده به منزل می‌آید.

آیا تجربه‌های خود را در اختیار معلمان جوان می‌گذارید؟ بله، کاملاً ایمان دارم معلمان جوان تحصیلات دانشگاهی را با تجربه‌ها و آگاهی‌هایی که به آن‌ها می‌دهم، تلفیق می‌کنند و می‌توانند موفق باشند. یکی از معلمان جوان این مدرسه، خانم خنجری، شاگرد خودم بوده است که حالا کارشناسی ارشد دارد. با هم ارتباط خوبی داریم. گاهی هم به کلاس من می‌آید تا از تجربه‌های کلاسیم استفاده کند.

چطور سر از معلمی درآوردید؟ بعد از گرفتن دیپلم، دو سال کارهای دفتر پدرم را انجام می‌دادم. اما دوستنام همه معلم شده بودند و من هم دوست داشتم معلم شوم؛ به خصوص وقتی از مدرسه می‌آمدند و از بچه‌ها برایم می‌گفتند، دلم آب می‌شد. یک روز با اصرار از مادرم خواستم به پدرم بگوید اجازه بدهد من دیگر پیش او کار نکنم. در سال ۱۳۶۸ در آزمون ورودی معلمی قبول شدم و وارد آموزش و پرورش شدم. ابتدا کم تجربه بودم، ولی به خاطر عشق و علاقه به بچه‌ها و نیز عشق به کار معلمی، با آن‌ها دوست شدم. از راه دوستی، آموزش را در پایه‌ی اول شروع کردم. خیلی کار لذت‌بخشی بود. با شرایط سختی که در روستای گته‌ده داشتم، عشق به بچه‌ها و چهره‌ی

معرفی کتاب

آموزش مداد گرفتن تا بهتر نوشت

نویسنده: بهروز آیرملوی

ناشر: جام جوان

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۷

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۷۲۹۴

امروزه در کلاس درس دانش آموزانی را می بینیم که در صحیح به دست گرفتن مداد، زیبانویسی، راستنویسی، پاکنویسی، تندنویسی، و کلاً مهارت های فیزیکی نوشتن، مشکل دارند. اگر در همان اوایل سال تحصیلی پیش دبستانی و ابتدایی به این دانش آموزان توجه نشود، کلی مشکلات یادگیری، و حتی مشکل روحی و روانی برای آنان ایجاد می شود، که گاه جبران ناپذیرند!

این کتاب حاوی نکات و راهکارهای ارزشمند برای اولیا و مربيان و معلمان ابتدایی است و یافته ها و راهکارهای مؤثری ارائه می کند که نقش مهم درمانی و پیشگیری دارند.

مهربان آن ها مرا بیشتر به آموزش تشویق می کرد. سال اول را به سرعت پشت سر گذاشتم؛ با کوله باری از تجربه.

ماندن شما در پایه‌ی اول چگونه اتفاق افتاد؟
دانش آموزان پایه‌ی اول دوست داشتنی اند. حال و هوای خاصی دارند. من با خدده‌های آن‌ها می‌خندم و با گریه‌های آن‌ها اشک می‌ریزم. بیشتر اوقات مثل آن‌ها می‌شوم؛ یعنی کودک درونم بسیار زنده می‌شود. ابتدای سال از نوشتمن یک نقطه شروع می‌کنیم و در پایان سال حرفها و کلمات بسیار زیبا در صفحه‌های دفتر کودکان نقش می‌بندند؛ تمیز و پاکیزه. این حس بیشترین لذت را در من به وجود می‌آورد که آن را با هیچ چیز در دنیا عوض نمی‌کنم. با آنکه سال‌ها سابقه‌ی کار در این پایه را دارم، همیشه و هر سال برایم تجربه و نکته‌ای جدید است که از این بابت خداوند را شکر می‌کنم.

چندضلعی‌ها

مطالبی برای افزایش دانش موضوعی
ریاضی معلمان

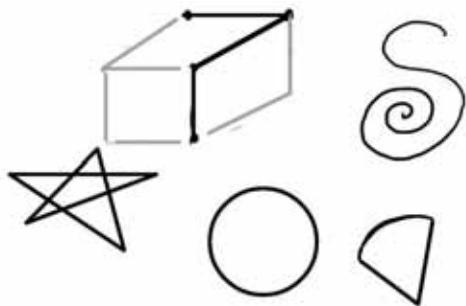
در کتاب‌های درسی ریاضی دوره‌ی ابتدایی موضوع‌هایی وجود دارند که یا دانش‌آموزان در یادگیری آن‌ها مشکل دارند یا معلمان در یاددهی‌شان. در این دوره از مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، در هر شماره درباره‌ی یکی از این موضوع‌ها صحبت می‌کنیم. منتها قصد نداریم روش تدریس بیان کنیم، بلکه آن را به عنوان یک موضوع یا مفهوم ریاضی بررسی خواهیم کرد تا دانش موضوعی خود را برای تدریس بهتر آن افزایش دهیم.

به هر طرف که سر می‌گردانیم، شکلی را می‌بینیم. اشیای دور و بر ما شکل‌های بسیار متنوعی دارند. حتی خود دنیا و در واقع فضایی که کره‌ی زمین در آن قرار دارد نیز شکل مشخصی دارد. شناخت و بررسی این شکل‌ها در علم «هندسه»، که یکی از شاخه‌های مهم و اصلی ریاضیات است، صورت می‌گیرد. شناخت شکل‌ها از آن جا اهمیت دارد که در بسیاری از کارها به آن نیاز داریم؛ از کارهای بسیار ضروری، مانند ساختن ساختمان‌ها و پل‌ها گرفته تا آنچه شاید خیلی ضروری به نظر نرسد، ولی به هر حال بخشی از زندگی آدمی است؛ یعنی هنر. در مطلب پیش رو، با چندضلعی‌ها بیشتر آشنا می‌شوید که رده‌ی بزرگی از شکل‌های هندسی هستند. به این منظور، نخست باید بدانیم به چه شکلی چندضلعی می‌گویند و چه شکل‌هایی چندضلعی نیستند. سپس دو گروه اصلی چندضلعی، یعنی محدب و مقعر، را معرفی خواهیم کرد. انواع مثلث‌ها (سه‌ضلعی‌ها) و انواع چهارضلعی‌ها را هم با توضیحات بیشتر و مفصل تری معرفی و بررسی خواهیم کرد. درباره‌ی متوازی‌الاضلاع‌ها هم بیشتر صحبت می‌کنیم تا در ستر موضوع آن‌ها با ساختار منطقی هندسه‌ی اقلیدسی بیشتر آشنا شویم. هندسه‌هی جزو جدانشدنی برنامه‌ی درسی ریاضی در همه‌ی کشورهای است. منتها آموزش هندسه روش‌های متفاوتی دارد که موضوع بحث این مطلب نیست.

انواع چندضلعی

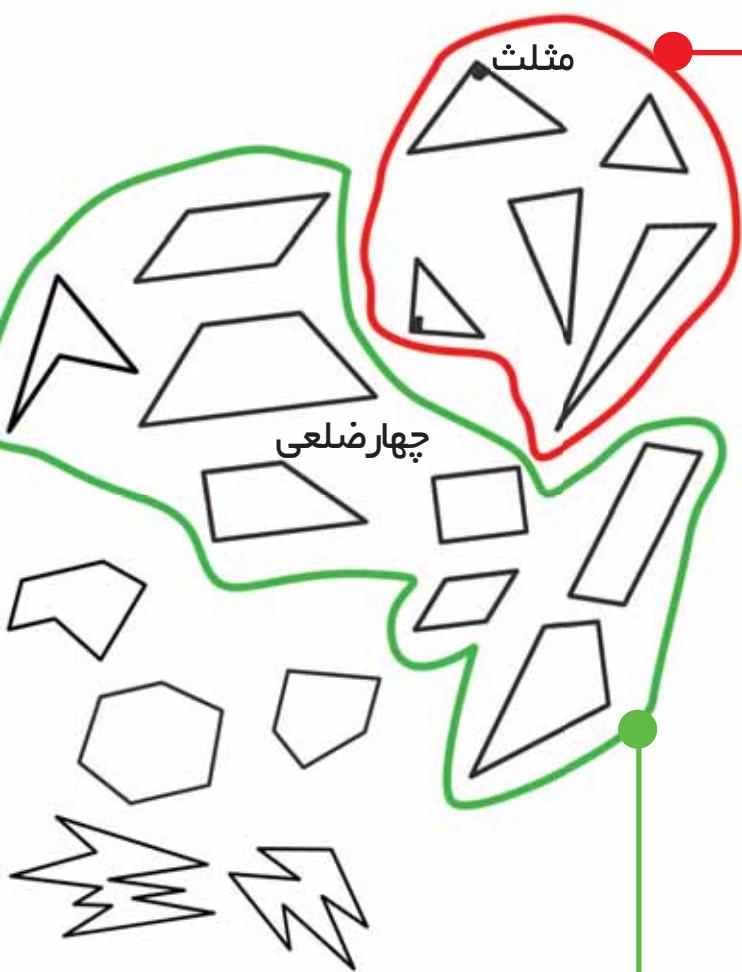
در برنامه‌ی درسی ملی ایران نیز هندسه و اندازه‌گیری از مفاهیم قلمرو حوزه‌ی ریاضیات محسوب می‌شود. در هندسه، علاوه بر آشنایی با شکل‌های مهم و شناخت ویژگی‌های آن‌ها، با ارتباط بین این شکل‌ها و موضوع‌هایی که به اندازه و اندازه‌گیری ارتباط دارند نیز آشنا می‌شویم. از همه مهم‌تر، هندسه بستر بسیار خوبی برای آشنایی با استدلال و تمرین روی آن است. منتها رویکرد آموزشی جدید به استدلال، با رویکردهای سنتی کاملاً متفاوت است و تمرکز آن، به جای تعدد قضیه‌ها و نتایج، بر فرایند تفکر استدلای است.

چندضلعی چیست؟

چندضلعی یک خط شکسته‌ی بسته است که خودش را قطع نمی‌کند. اولاً شکلی مسطح است، یعنی روی یک صفحه کشیده می‌شود. و دیگر اینکه از تعدادی پاره‌خط تشکیل شده و بسته است و پاره‌خط‌ها هم یکدیگر را قطع نمی‌کنند. این شکل‌ها هر یک به دلیلی چندضلعی نیستند.

چندضلعی‌ها

سه‌ضلعی‌ها یا مثلث‌ها

همان‌طور که از نامشان پیداست، سه‌ضلعی (مثلث‌ها) سه تا ضلع دارند. بنابراین، سه زاویه هم دارند. مثلث‌ها نمی‌توانند مکرر باشند، زیرا می‌توان ثابت کرد که «مجموع زاویه‌های درون مثلث 180 درجه است.» پس هر زاویه‌ی آن از 180 درجه کمتر است.

مثلث‌ها را چگونه دسته‌بندی کنیم؟

متداول‌ترین روش، استفاده از طول ضلع‌هاست:

- مثلثی که هر سه ضلع آن با هم برابر باشند؛
- مثلثی که دو ضلع از سه ضلعش با هم برابر باشند؛
- مثلثی که هیچ‌یک از اضلاعش با هم برابر نباشند.

این سه نوع را به ترتیب «متساوی‌الاضلاع»، «متساوی‌الساقین» و «مختلف‌الاضلاع» نامیم. مثلثی را که یک زاویه‌ی قائم داشته باشد، مثلث «قائم‌الزاویه» می‌نامیم. توجه کنید که مثلث نمی‌تواند دو یا سه زاویه‌ی قائم داشته باشد، چون مجموع هر سه زاویه‌اش 180 درجه است.

مثلث قائم‌الزاویه ممکن است مختلف‌الاضلاع یا متساوی‌الساقین باشد، ولی هرگز متساوی‌الاضلاع نیست، زیرا می‌توان ثابت کرد که هر سه زاویه‌ی مثلث متساوی‌الاضلاع برابر با 60 درجه هستند و در این صورت، مثلث زاویه‌ی 90 درجه ندارد.

أنواع چندضلعی

چندضلعی‌ها دو جزء اصلی دارند: ضلع‌های چندضلعی که پاره خط هستند؛ و زاویه‌های درونی چندضلعی که در محل برخورد دو ضلع تشکیل می‌شوند. بنابراین، به دو صورت می‌توان چندضلعی‌ها را دسته‌بندی کرد: از روی اندازه‌ی زاویه‌ها یا از روی تعداد ضلع‌ها.

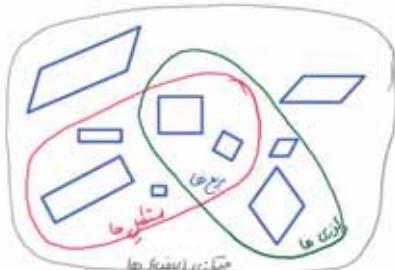
أنواع چندضلعی بر اساس تعداد اضلاع

براساس تعداد اضلاع، چندضلعی‌ها انواع بسیار دارند؛ سه‌ضلعی (یا همان مثلث)، چهار ضلعی، پنج ضلعی، شش ضلعی، هفت ضلعی، ...، بیست و سه ضلعی، ...، صد و شصت و دو ضلعی، ...

أنواع چندضلعی بر اساس نوع زاویه

براساس نوع زاویه، چندضلعی‌ها دو نوع هستند: محدب و مقعر. در چندضلعی محدب، همه‌ی زاویه‌های درونی از ۱۸۰ درجه کمتر هستند، ولی چندضلعی مقعر لااقل یک زاویه‌ی بزرگ‌تر از ۱۸۰ درجه دارد.

أنواع متوازی‌الاضلاع

متوازی‌الاضلاع‌ها را به دو صورت می‌توانیم دسته‌بندی کنیم: براساس اندازه‌ی زاویه‌ها؛ براساس اندازه‌ی اضلاع. متوازی‌الاضلاعی که چهار زاویه‌اش برابر و قائم‌هستند، «مستطیل» نام دارد. متوازی‌الاضلاعی که چهار ضلع‌شش برابرند، «لوزی» نامیده می‌شود. اگر متوازی‌الاضلاعی هم مستطیل باشد و هم لوزی، «مربع» نامیده می‌شود.

هم دارد، انواع آن می‌تواند چنین باشد:

- اضلاع دو به دو موازی باشند؛
  - فقط یک جفت از اضلاع موازی باشند؛
  - هیچ دو ضلعی موازی نباشد.
- اولین و دومین نوع را به ترتیب «متوازی‌الاضلاع» و «ذوزنقه» می‌نامیم. سومین نوع نام خاصی ندارد و خودش بسیار متنوع است. در تصویر این نوع چهارضلعی‌ها را پیدا کنید.

ذوزنقه‌ها هم انواعی دارند. در این مطلب، تنها انواع متوازی‌الاضلاع را به دلیل اهمیت و کاربردهای فراوان آن مشخص می‌سازیم.

چهارضلعی‌ها

همان‌طور که از نامشان پیداست، چهار ضلع دارند. از این رو، چهار زاویه هم درونشان هست. مجموع زاویه‌های درون هر چهار ضلعی 360 درجه است. بنابراین، ممکن است یکی از زاویه‌های آن بزرگ‌تر از 180 درجه باشد (و فقط هم یکی از آن‌ها می‌تواند چنین باشد. چرا؟) پس چهارضلعی‌ها هم محدب دارند و هم مقعر. اما چهارضلعی‌های محدب انواع متنوعی دارند. آیا می‌دانید آن‌ها را بر چه اساسی دسته‌بندی می‌کنند؟ بله! متدالوی ترین روش دسته‌بندی چهارضلعی‌های محدب، براساس موازی بودن اضلاع آن‌هاست. از آنجا که چهارضلعی، چهار تا ضلع و در واقع دو جفت ضلع مقابل

با متوازی‌الاضلاع‌ها بیشتر آشنا شویم

ویژگی‌های مستطیل و لوزی

با استفاده از ویژگی موازی بودن ضلع‌ها و قائم‌ه بودن زاویه‌ها، می‌توان نشان داد که در مستطیل قطره‌ها بایکدیگر برابرند. اما این نادرست است که بگوییم «مستطیل یک چهار ضلعی است که قطرهایش با هم برابرند». در تصویر چهار ضلعی مقابله می‌بینید که قطره‌ها برابرند، ولی شکل مستطیل نیست.

پس ویژگی‌های یک شکل از شرایط موجود برای آن شکل ناشی می‌شوند، ولی خود آن ویژگی‌ها را نمی‌توان جایگزین تعریف آن شکل کرد. همین موضوع را برای لوزی نیز داریم. یکی از ویژگی‌های لوزی این است که قطرهایش بر هم عمودند.

ولی این ویژگی را نباید به عنوان تعریف لوزی به کار برد و گفت: «لوزی یک چهار ضلعی است که قطرهایش بر هم عمود هستند». در تصویر چهار ضلعی مقابله قطرهایش بر هم عمودند، ولی شکل لوزی نیست.

دیدیم که متوازی‌الاضلاع یک چهار ضلعی است که دو جفت ضلع موازی دارد. از نام‌گذاری آن هم معلوم است که موازی بودن اضلاع در آن تعیین کننده است. بنابراین، برای اینکه مطمئن شوید یک چهار ضلعی متوازی‌الاضلاع هست یا نه، باید موازی بودن ضلع‌های آن را بررسی کنید. همین موازی بودن موجب می‌شود متوازی‌الاضلاع ویژگی‌هایی داشته باشد. با استفاده از ویژگی موازی بودن ضلع‌ها و خاصیت‌هایی که خط‌های موازی دارند، این ویژگی‌ها را می‌توانیم اثبات کنیم:

- ۱ در متوازی‌الاضلاع، ضلع‌های روبرو با هم برابرند.
- ۲ در متوازی‌الاضلاع، زاویه‌های روبرو با هم برابرند.
- ۳ در متوازی‌الاضلاع، مجموع هر دو زاویه‌ی مجاور برابر ۱۸۰ درجه است.

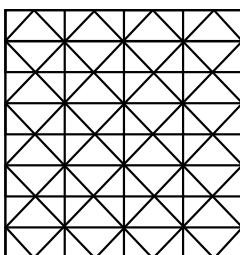
۴ در متوازی‌الاضلاع، قطرهایکدیگر را نصف می‌کنند. به همین دلیل است که اگر در متوازی‌الاضلاعی، یک زاویه قائم‌ه باشد، زاویه‌ی مقابله‌ش هم قائم‌ه می‌شود و دو زاویه‌ی مجاور هم $90^\circ = 90^\circ$ ؛ یعنی قائم‌ه خواهند شد. پس می‌توانیم مستطیل را این‌گونه تعریف کنیم: مستطیل متوازی‌الاضلاعی است که یک زاویه‌ی قائم‌ه داشته باشد.

علاوه بر این، اگر در یک متوازی‌الاضلاع، تنها دو ضلع کنار هم با هم برابر باشند، دو ضلع دیگر نیز با آن‌ها برابرند، زیرا طبق اولین خاصیت، ضلع‌های روبرو با یکدیگر برابرند. یعنی هر کدام با ضلع روبروی برابر است. در نتیجه هر چهار تا با هم برابرند. پس در تعریف لوزی نیز می‌توان شرایط را کمتر کرد و گفت:

لوزی متوازی‌الاضلاعی است که در آن دو ضلع کنار هم برابر باشند.

این کار، یعنی ساده کردن تعریف یک شکل تا حدی که برای تشخیص آن شکل به کمترین شرایط نیاز داشته باشیم، در هندسه و ساختار منطقی آن اهمیت دارد. به چنین تعریفی، تعریف جامع و مانع می‌گوییم. جامع است، زیرا تمام شکل‌های موردنظر را در بر می‌گیرد، و مانع است، چون شرایط اضافی را که بررسی آن‌ها در تشخیص آن شکل زائد باشد، ندارد.

اکنون شما تعریفی جامع و مانع برای مربع ارائه کنید. دقت کنید، به دلیل اینکه مربع هم یک نوع مستطیل است و هم یک نوع لوزی، تعریف جامع و مانع واحد ندارد و می‌توان چند تعریف برای آن ارائه داد.

سرگرمی

- در تصویر مقابل چند مربع می‌بینید؟
- چند مستطیل می‌بینید؟
- شکل‌های زیر را در تصویر پیدا کنید:
- مثلث متساوی‌الساقین
- مثلث مختلف‌الاضلاع
- چهار ضلعی نامتقابران
- چهار ضلعی با چهار خط تقابن
- پنج ضلعی مقعر
- پنج ضلعی محدب
- یک شش ضلعی که فقط دو جفت ضلع موازی دارد
- هفت ضلعی متقابران
- هشت ضلعی نامتقابران
- نه ضلعی

درست نشستن

تخته به درستی راه نمی‌روند، بعضی‌ها با بیرون پا راه می‌روند و برخی‌ها با داخل پا. هنگام نوشتن به جلو خم می‌شوند و قوز می‌کنند. به دلیل خجالت از رشد بدن‌شان، قوز می‌کنند. کیف خود را بد حمل می‌کنند. در هنگام ایستادن بد می‌ایستند. با دیدن این مشکلات و ناهنجاری‌ها و فکر اینکه در آینده این مشکلات به شکل بدتری در دانش‌آموزان بروز می‌کند، به بررسی این موضوع و یافتن راه حل آن پرداختم. بهترین راه کمک به دانش‌آموزانم، آموزش حرکات اصلاحی بود، اما آموزش صرف این حرکات به دانش‌آموزان، گرهی از کار نمی‌گشود. پس بر آن شدم، تا جایی که امکان دارد، با همانگی مدیر، از همکاران مدرسه (معاون آموزشی، مربی بهداشت و مری ورزش) و کارکنان محترم مرکز بهداشت برای رفع این مشکل کمک بگیرم.

پیشنهاد‌ها

- آموزش و آشنا کردن والدین و دانش‌آموزان با وضعیت‌های بدنی مطلوب و نامطلوب از طریق بروشور و کتاب.
- آموزش و آشنا کردن معلمان با انواع وضعیت‌های بدنی، به خصوص وضعیت‌های نشستن در کلاس، از طریق دوره‌های آموزشی ضمن خدمت.
- توجه مخصوص مسئولان بهداشت مدرسه‌ها به وضعیت بدنی دانش‌آموزان.
- تشکیل پرونده‌ی بهداشتی برای دانش‌آموزان و ثبت نتیجه‌ی معاینات و مشاهدات در مدرسه.

درواقع، بسیاری از عادت‌های بد نشستن و راه رفتن در مدرسه ایجاد یا تقویت می‌شوند. لذا با اقدام به موقع می‌توان این عادت‌ها را از بین برد یا از تشدید آن‌ها جلوگیری کرد؛ به خصوص در دوران ابتدایی که بدن در حال شکل‌گیری است. بی‌توجهی به چگونگی نشستن، علاوه بر تأثیر نامطلوب و تحلیل قوای فیزیکی، به یادگیری دانش‌آموزان بسیار آسیب می‌زند و در آینده نیز، علاوه بر تضعیف قوای جسمانی، هزینه‌های فراوانی بر آنان تحمیل خواهد کرد.

یکی از انتقاداتی که به نظام آموزشی وارد می‌شود، این است که به بچه‌ها نحوه درست نشستن را آموزش نمی‌دهد. این موارد را می‌توان در دوره‌ی پیش‌دبستان نیز آموزش داد. چنانچه الگوی صحیح درست نشستن آموزش داده شود، تأثیر مفید آن تا پایان زندگی همراه فرد خواهد بود.

آشنازی با حرکات اصلاحی و کاربرد صحیح آن‌ها می‌تواند در کاهش شدت ناهنجاری‌ها و رفع آن‌ها مفید واقع شود و از بروز سایر عوارض مربوط به ناهنجاری یا تأثیر منفی آن در عملکرد فرد جلوگیری کند.

مشاهدات معلمان، تغییر شکل‌های بدنی را، به خصوص در دانش‌آموزان، نشان می‌دهند. این تغییر شکل‌ها در مراحل اولیه معمولاً شدید نیستند و با انجام چند حرکت ساده اصلاح می‌شوند.

وضعیت بدنی مطلوب محسن زیادی دارد، مانند زیبایی ظاهری در ساختار بدنی، افزایش راندمان حرکتی، کاهش محدودیت در عملکرد دستگاه‌ها و ارگان‌های داخلی بدن، و کاهش مصرف انرژی. اما وضعیت بدنی نامطلوب یا به عبارتی وجود ناهنجاری در بدن، ضمن اینکه زیبایی ظاهری فرد را در ساختار بدنی خود تحت تأثیر قرار می‌دهد، او را دچار محدودیت‌های زیادی می‌کند. عوامل زیادی مانند وضعیت‌های شغلی، الگوهای رفتاری و حرکتی نادرست، انجام تمرینات و فعالیت‌های ورزشی غیراصولی، چاقی، فقر حرکتی، الگوهای نادرست نشستن و راه رفتن و حمل اشیا، پوشیدن پوشاسک نامناسب و وضعیت اقتصادی و فرهنگی، در ایجاد ناهنجاری‌های بدنی دخالت دارند.

تجربه‌ی من

در اولین روزهایی که در کلاس حاضر شدم، متوجه شدم بعضی از دانش‌آموزان به درستی روی نیمکت کلاس ننشسته‌اند. بعضی سرهایشان به جلو خم است، بعضی‌ها در هنگام آمدن به پای

مسئولیت‌پذیری

مسئولیت‌پذیری مفهومی است که باید از کودکی آموخته شود. بسیاری از مشکلاتی که در جوامع بزرگ و کوچک وجود دارد، به دلیل مسئولیت‌پذیر نبودن انسان‌ها و پاسخگو نبودن آن‌هاست. وقتی انسان‌ها در قبال سلامت، رفاه، خوش‌حالی و آرامش خود و دیگران، یا در قبال طبیعت و دنیا پیرامونشان بی‌تفاوت باشند، یعنی از کودکی به خوبی مفهوم مسئولیت‌پذیری را فرانگرفته‌اند. مسئولیت‌پذیری یعنی توانایی پذیرفتن، پاسخگو بودن و به عهده گرفتن کاری که از کسی درخواست می‌شود.

یا اینکه مثال بزنید: تصور کنید روی صندلی اتوبوس نشسته‌اید. خانمی که بچه‌ی کوچکی در بغل دارد، وارد اتوبوس می‌شود و جلوی شما می‌ایستد. آیا حاضرید بایستید و جای خود را به او بدهید؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را بآقت بشنوید. حتی از آن‌ها بخواهید درباره‌ی پاسخ یکدیگر نظر بدهند. فرصت تفکر و چالش را برای کلاس فراهم آورید.

طرح کنید: با خودتان تصور کنید روز تعطیل است. پدرتان خانه است. شیلنگ آب را گرفته است روى خودرو و دارد آن را می‌شوید. می‌دانید که ایران کشوری کم آب است و با بحران کم‌آبی مواجه است. آیا از پدر می‌خواهید شیر آب را بیندد؟

با این مثال‌ها، ذهن دانش‌آموزان با مفهوم مسئولیت‌پذیری به خوبی آشنا می‌شود.

اگر امکانات کلاس آموزشی به شما اجازه می‌دهد، با نشان دادن چند اسلامی‌ای یا حتی چند تصویر چاپ شده، دانش‌آموزان را به تفکر بیشتر و ادارید؛ مثلاً تصویر سواحل خزر که متأسفانه گاهی مملو از زباله‌های کوچک و بزرگ است! جنگل‌هایی که درختان سوخته و زباله‌های انسوه دارند! تصویرهایی از آثار تاریخی که با دستنوشته و اضافه‌های بعضی از گردشگران چهره‌ی زشتی پیدا کرده‌اند و تصویرهایی از بی‌مسئولیتی‌های اجتماعی که می‌توانید با کمی جست‌وجو در اینترنت پیدا کنید.

حال از دانش‌آموزان بخواهید به همه‌ی این مثال‌ها و موقعیت‌ها فکر کنند و بگویند اگر ما در این موقعیت‌ها

اگر از دانش‌آموزان بپرسید مسئولیت‌پذیری چیست، ممکن است هر کدام آن را به گونه‌ای متفاوت تعریف کنند. مسئولیت‌پذیری بخش مهمی از رشد شخصیت کودک است که در گام نخست باید در خانواده آموزش داده شود. معمولاً کودکانی که والدینی مسئول و پاسخگو دارند، این‌گویی مهم را به خوبی و درستی یاد می‌گیرند، اما این همه‌ی داستان نیست و مدرسه و محیط آموزشی نیز در آموزش و رشد مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان نقش بسیار مهمی دارند. اگر محیط تربیتی مناسب باشد، این استعداد به خوبی در دانش‌آموزان شکوفا می‌شود. مسئولیت‌پذیری ویژگی مهمی در موقیت‌های افراد است. از دانش‌آموزان بخواهید برای مسئولیت داشتن و مسئولیت‌پذیری مثال بزنند. می‌توانید خودتان هم برای تفهیم بهتر مسئولیت‌پذیری مثال‌های ساده‌ای بیان کنید. مثال‌های متعدد دانش‌آموزان را به تفکر و چالش می‌کشانند.

طرح کنید: هر روز که از مدرسه به خانه برمی‌گردید، مادر برایتان غذا آماده کرده است. حال تصور کنید امروز که از راه می‌رسید، مادر سخت بیمار شده و خوابیده است. برای او چه می‌کنید؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را بشنوید. فرصت دهید فکر کنند و پاسخ دهند. از میان پاسخ‌ها، آن‌هایی را که مفهوم مسئولیت‌پذیری را بهتر نشان می‌دهند، انتخاب کنید و روی تخته بنویسید.

مثال دیگری طرح کنید: زنگ بعد امتحان ریاضی دارید. دوست و هم‌کلاسی شما ناراحت و مضطرب است. دلیلش را می‌پرسید و جواب می‌دهد جامدادی و گونیا و نقاله‌اش را در خانه جا گذاشته است. برای دوستتان چه کاری می‌توانید انجام دهید؟

مجموعه مطالب مهارت‌های زندگی که در این دوره ماهنامه نوشته شد، عبارت‌اند از:

- ٦ مهارت‌های لازم برای زندگی بهتر (شماره‌ی ۱)
- ٦ مهارت خودشناسی را چگونه بیاموزیم؟ (شماره‌ی ۲)
- ٦ آموزش مهارت ارتباط مؤثر (شماره‌ی ۳)
- ٦ مهارت تصمیم‌گیری (شماره‌ی ۴)
- ٦ مهارت حل مسئله (شماره‌ی ۵)
- ٦ مهارت کنترل خشم (شماره‌ی ۶)
- ٦ مهارت کنترل استرس در کودکان (شماره‌ی ۷)
- ٦ مسؤولیت‌پذیری (شماره‌ی ۸)

در این مطالب نوشتیم که چگونه می‌توانید این مهارت‌ها را به دانش‌آموزان بیاموزید. در آخرین شماره‌ی این دوره پیشنهاد می‌کنیم همین مهارت‌ها را در خود بسنجید و اگر فکر می‌کنید در یکی از این زمینه‌ها در رفتارهای خود کم و کاستی دارید، آن‌ها را رفع کنید. در بسیاری از موارد همان تمرین‌های ذکر شده می‌تواند شمارا را یاری کند. هیچ کس از خطاب مبرانیست. در نهایت توصیه‌ی ما به معلمان عزیز، بهخصوص معلمان جوان‌تر، این است که هر چه زودتر به این مهارت‌ها مسلط شوند. واقعیت این است که اگر معلمی خودش مهارت کافی برای زندگی کردن نداشته باشد، نمی‌تواند آن مهارت‌ها را به دانش‌آموزانش بیاموزد.

کاری نکنیم، چه می‌شود؟
برای آن‌ها توضیح دهید که همه‌ی ما انسان‌ها در از دانش آموزان بپرسید: تصور کنید ما انسان‌ها نسبت به هم بی‌تفاوت باشیم و به یکدیگر کمک نکنیم. مواظب جنگل‌ها و سواحل و طبیعت نباشیم، آب، برق و گاز را بی‌رویه مصرف کنیم و برای بهتر شدن شرایط زندگی خود و دیگران تلاش نکنیم، چه اتفاقی می‌افتد؟ آیا در دنیایی که پر باشد از آدم‌های بی‌تفاوت و بی‌مسئولیت، می‌توان زندگی کرد؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را بشنوید و فرصت دهید آن‌ها به مفهوم مسؤولیت‌پذیری و بی‌مسئولیتی فکر کنند.

نکته‌ی مهم

مهارت‌های زندگی با تمرین ایجاد می‌شوند. صحبت کردن، به تنها یی، تأثیر زیادی در ایجاد مهارت ندارد. مهارت‌ها باید با روش‌هایی مثل نمایش یا موقعیت‌های خاص تمرین شوند.

چرا به مدرسه می آیم؟

(بخش دوم)

در بخش اول مقاله، انتظارات و خواسته‌های بر حق دانش آموزان مطرح و چنین نتیجه‌گیری شد که همه‌ی کودکان برای موفق شدن در تحصیل راهی مدرسه می‌شوند و مهم‌ترین انتظار آنان از مدرسه نشان دادن راههای موفقیت به آن‌هاست. در آن بخش از مقاله، با تأکید بر این واقعیت که مدرسه می‌تواند از مهم‌ترین عوامل موفقیت دانش آموزان باشد، به برخی از متغیرهای مؤثر در پیشرفت درسی و رفتاری دانش آموزان اشاره شد.

در بخش حاضر، وظایف مدرسه در زمینه‌ی حمایت از اولیای دانش آموزان و نیز نقش و مسؤولیت عظیم معلم‌ها در پیشرفت تحصیلی و بهبود رفتارهای اجتماعی دانش آموزان، با ذکر شاخص‌های تدریس، بررسی خواهد شد.

کمک به فرزندان در زمینه‌هایی از قبیل سازمان دادن اوقات خود، روش‌های مؤثر مطالعه و درس خواندن، انتشار خبرنامه‌های داخلی یا مطالبی برای آگاهی اولیا در حیطه‌های تربیتی، اجتماعی، کمک به فرزندان در زمینه‌ی استفاده‌ی بهینه از منابع و رسانه‌های اجتماعی، آشنایی با رشته‌های تحصیلی و تحولات و نیازهای بازار کار؛ آگاهی بیشتر اولیا از کمک‌ها و حمایت‌هایی که با توجه به شرایط و کمبودهای خانواده، از طرف مدرسه و نهادهای بیرون از مدرسه برای آنان قابل دستیابی است.

نقش و مسؤولیت معلم‌ها در پیشرفت تحصیلی و رفتاری دانش آموزان

معلم‌ها، بهخصوص در پایه‌های اول ابتدایی، از مهم‌ترین و اثرگذارترین شخصیت‌ها در زندگی دانش آموزان هستند. نحوه‌ی برقراری ارتباط و رفتار معلم با دانش آموزان و حتی ارتباط‌هایی غیرکلامی او، بهطور وسیعی در شکل‌گیری شخصیت کودکان و تعیین مسیر زندگی آنان مؤثر است. به همین دلیل، معلم‌ها باید از حالات روحی و روانی و تأثیر پیش‌داوری‌های خود در مورد دانش آموزان آگاه باشند تا بتوانند با تشخیص روحیه و نیازهای متفاوت آنان، احترام متقابل را در کلاس خود برقرار کنند. از طرف دیگر، تدریس بهتر به معلم یادگیرنده نیاز دارد؛ معلمی که بتواند پا به پای شاگردان جدید و نیازهای متنوع آنان، و به همراه رشد روزافزون علم و فناوری،

برقراری برابری بین دانش آموزان از طریق حمایت و راهنمایی اولیا

یکی از وظایف مدرسه‌ی امروز جبران نابرابری بین دانش آموزان، به صورتی است که جایگاه هر فرد در جامعه تنها منحصر به فرسته‌هایی نباشد که در محیط خانواده برای او فراهم است. برخی از خانواده‌ها به دلایل گوناگون، شرایط لازم را برای آماده کردن فرزندان خود برای کسب موفقیت در تحصیل یا درآموزش شیوه‌های ارتباط سالم با همتایان ندارند. کمبود آگاهی و نظرارت نداشتن بر فرایند تحصیل فرزندان، نبود مکان مناسب در خانه برای انجام تکالیف یا تحمیل کردن وظایف سنگین خانه به فرزندان، تنها بخشی از موانعی است که بر نابرابری آموزشی بین کودکان متعلق به خانواده‌های فوق با سایر کودکان می‌افزاید.

بررسی روش‌ها و شیوه‌های ارتباط با اولیا در مدرسه‌های موفق جهان نشان می‌دهد یکی از تلاش‌های مهم این مدرسه‌ها، جلب مشارکت اولیا و دعوت از آن‌ها به مدرسه برای گفت‌و‌گو در مورد مسائل تحصیلی، عاطفی و اجتماعی دانش آموزان است. در این جلسه‌ها، بسیاری از اولیا در مورد اقداماتی که می‌توان در هماهنگی با مدرسه انجام داد، راهنمایی می‌شوند. جلب مشارکت و حمایت از اولیا زمینه‌های متعدد دیگری از جمله موارد زیر را در بر می‌گیرد:

۱) ارائه‌ی آگاهی‌های لازم به اولیا در مورد مراحل رشد فرزندان، نیازهای هر مرحله از رشد و نحوه‌ی پاسخ‌گویی به آن‌ها؛

سخن آخر

با توجه به آنچه گفته شد، دستیابی به پیشرفت درسی و تأمین بهداشت روانی، تصادفی حاصل نمی‌شود. برآوردهشدن این انتظار، نه تنها علم و تخصص مسئولان، معلمان و سایر کارکنان مدرسه را می‌طلبد، بلکه نیازمند نگرش مثبت همه‌ی بزرگ‌سالان به دانش‌آموزان و احساس مسئولیت در مقابل تک‌تک آنان است.

شکی نیست که مدرسه‌ها در برابر هر یک از کودکان و نوجوانانی که به تنها‌ی و بدون حمایت بزرگ‌سالان قادر نیستند مسیر عادی تحصیل را طی کنند و آموزش عمومی را به پایان برسانند، مسئول هستند. دانش‌آموزان همان‌گونه که دیدیم، با پیام صادقانه‌ی خود، از ما می‌خواهند نگرش و نگاهی تازه، و خالی از قضاوت و پیش‌داوری به آنان داشته باشیم و همه‌ی آنان را مستحق پیشرفت و موفقیت بدانیم؛ به خصوص آن‌هایی که در عقب کلاس‌ها جای گرفته‌اند، آن‌هایی که غالباً خاموش‌اند و در مقابل سؤال‌های ما سکوت می‌کنند، آن‌هایی که در گذشته به دلایلی از طرف بزرگ‌سالان در خانه یا مدرسه تنبیه، تحقیر یا طرد شده‌اند و به همین جهت از دیگران عقب افتاده‌اند، و آنان که به وسائل کلاس و مدرسه، به همتایان و بیش از همه به خود آسیب وارد می‌کنند.

دانش‌آموزان ما مصرانه از ما می‌خواهند پیش از آنکه نگران تدریس مفاهیم به آن‌ها باشیم، به خواسته‌های اولیه و برق آن‌ها، و به رویاهای کودکانه و انتظارات آن‌ها از مدرسه توجه کنیم و از همه‌ی امکانات خود برای تحقق خواسته‌های برق آنان استفاده کنیم. در این صورت، شاید پیش از اینکه خیلی دیر شده باشد، آن‌ها را دریابیم و از سقوط در دنکاک بسیاری از آنان جلوگیری کنیم.

منابع

۱. بازگان، زهرا و محمدعلی گودرزی (۱۳۷۸). بررسی عوامل آسیب‌زا در مدرسه‌های شهر تهران. انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
۲. بازگان، زهرا (۱۳۹۷). میانجیگری در مدرسه. انتشارات مدرسه.
۳. قنبری، داود (۱۳۹۴). میانجیگری همتایان در مدرسه. انتشارات شادمان.
4. Pam Law (2011). Les Preequis Pour la succes scolaire des eleves a L'ecole www.Twitter.com/prlflow.

دانش، اطلاعات و مهارت‌های خود را به روز کند. یک مدیر آموزشی، با تأکید بر چند دهه تحریه‌ی موفق در زمینه‌ی آماده‌سازی معلمان و رشد حرفه‌ای آنان، شاخص‌های تدریس مؤثر را معرفی و توجه معلمان را به نکات زیر جلب می‌کند:

سطح انتظارات خود را از دانش‌آموزان بالا ببرید و سختگیر باشید

دانش‌آموزان خود را با انتظارات ما تطبیق می‌دهند. انتظارات روشن و مشخص داشته باشید و کمک کنید هر دانش‌آموز به اهدافی که برای هر درس تعیین شده است برسد. منظور از سختگیری، دادن تکالیف سخت یا برگزاری امتحانات پی‌درپی نیست، زیرا این روش‌ها ممکن است تنها به افزایش نمره‌ی دانش‌آموز کمک کند، حال آنکه اگر سختگیری همراه با نظارت بر عملکرد دانش‌آموز و حمایت از وی در رفع کمبودهایش صورت گیرد، نمرات درسی هم خود به خود بالا خواهند رفت.

عادت‌ها و مهارت‌هایی برای دستیابی دانش‌آموزان به موفقیت در آنان ایجاد کنید

ما معمولاً به دانش‌آموزان می‌گوییم چه را یاد بگیرند، اما برای اینکه آن‌ها در یادگیری مطالب درسی موفق باشند، لازم است روش‌های یادگرفتن یا چگونه یادگرفتن را هم بیاموزند.

اراده، ابتکار و همدلی

یادگیری لذتبخش در محیطی اتفاق می‌افتد که دانش آموز آن‌جا را دوست داشته باشد و در آن احساس امنیت کند. این دوست داشتن نه فقط به معلم کلاس، بلکه به محیط کلاس و مدرسه، مدیریت خوب آن و روابط سالم و دوستانه بین همه‌ی عوامل مدرسه بستگی دارد تا دانش آموزان آن‌جا را خانه‌ی خود بدانند و با شوق به مدرسه بیایند. شاید فکر کنیم برای داشتن چنین مدرسه‌ای حتیماً پول و امکانات زیادی لازم است، اما بعضی وقت‌ها اراده‌ی داشتن چنین مدرسه‌ای می‌تواند ایده‌های خلاقانه‌ای را عملی سازد. در یکی از روزهای دی ماه ۱۳۹۷ مهمنان مدیریت و مریبیان دبستان دولتی دخترانه‌ی سردار شهید مجید افشاریان در منطقه‌ی ۹ تهران بودیم؛ مدرسه‌ای که همه‌ی عوامل آن، با عشق به حرفه‌ی خود، فعالیت‌هایی فراتر از مدرسه‌ای دولتی انجام داده‌اند.

سالانه در کتابخانه‌ی مدرسه نمایشگاه کتاب برگزار می‌شود. با فروش کتاب‌هایی که ناشران با تخفیف در اختیار مدرسه قرار می‌دهند، کتاب‌های جدید برای کتابخانه تهییه می‌شوند. اینجا کتاب نه فقط برای دانش آموزان، بلکه برای والدین هم وجود دارد. آن‌ها نیز می‌توانند عضو کتابخانه‌ی مدرسه شوند.

خانم فاطمه مرادی متولد سال ۱۳۴۹ و کارشناس ارشد رشته‌ی مدیریت آموزشی از دانشگاه آزاد اسلامی است. چهار سال است که مدیریت دبستان افشاریان را به عهده دارد.

با ما مدرسه را ببینید

دست‌اندرکاران مدرسه از راست، خانم‌ها: مرادی (مدیر)، فاضلی (آموزگار چهارم)، صدری (آموزگار تفکر و پژوهش)، حسینی (آموزگار ششم)، رمضانی (آموزگار پنجم)، شعبانی (معاون آموزشی)، درخشنان (معاون پرورشی)، خلیلیان (معاون اجرایی)، شاهنده (آموزگار ششم)، عباسی (سرآشپز)، حسینی (آموزگار ششم)

پایگاه تقدیمی سالم،
پذیرایی با انار دانه شده به جای ...

ابتكار در تزئین راه پله ها

حياط مدرسه با سقفی از چترهای رنگارنگ

اینجا کلاس خانم حیدری و شاگردانش است.
دانش آموزان در تمرین مهارت دستورزی،
سخت مشغول ساخت مثلث متساوی الاضلاع
هستند. ◀

اینجا نمازخانه‌ی مدرسه است. پروژه‌های
تحقيقیاتی دانش آموزان هم اینجا قرار دارند.
خانم مرادی می‌گوید: «هر سال با کارهایی که
دانش آموزان انجام می‌دهند، نمایشگاه برگزار
می‌کنیم». ▼

فضای ورودی مدرسه

طرح جداسازی لباس های زمستانی دانش آموزان

آکواریم طبقه‌ی اول مدرسه

نمونه‌هایی از فعالیت‌های انجام شده در مدرسه

۱. آموزش سواد مالی

خانم مرادی معتقد است: «سواد مالی از جمله موضوعاتی است که جای خالی آن به شدت در میان درس‌های دوران مدرسه احساس می‌شود. ما برای انتقال این دانش به فرزندانمان، فعالیت‌هایی انجام داده‌ایم»:

- برگزاری سمینار سواد مالی با هدف استفاده‌ی بهینه از منابع مالی برای والدین و دانش‌آموزان، با حضور کارشناس با تجربه (دکتر مهاجری).
- مدیریت پول توجیبی دانش‌آموزان با توجه به دو آیتم پس‌انداز و بودجه‌بندی
- افتتاح حساب پس‌انداز سپهر دانش برای دانش‌آموزان
- آموزش خانواده ویژه‌ی پدران
- آموزش خانواده ویژه‌ی مادران
- آموزش معلمان
- برگزاری جشنواره‌ی فروش غذا با توجه ویژه به مبحث خرد موفق.

۳. برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه‌ی معلمان، با هدف افزایش شایستگی‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای آنان

۴. برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه‌ی والدین، با رویکرد یکسان‌سازی و همسویی بین خانه و مدرسه

۵. برگزاری طرح خودشناسی

این طرح در زمینه‌ی مهارت‌های زندگی برگزار می‌شود. در اجرای این طرح، معاونان اجرایی، آموزشی و پرورشی مدرسه، با ایجاد رابطه‌ی عاطفی با دانش‌آموزان، انگیزه‌ی لازم را در آنان ایجاد می‌کنند تا خود را بهتر بشناسند. دانش‌آموزان هم ضمن آگاهی از رفتارهای خود، انگیزه‌ی پیدا می‌کنند به کمک دوستانشان در اصلاح رفتارهای نادرست خود بکوشند.

۲. سبک‌سازی کیف‌های دانش‌آموزان

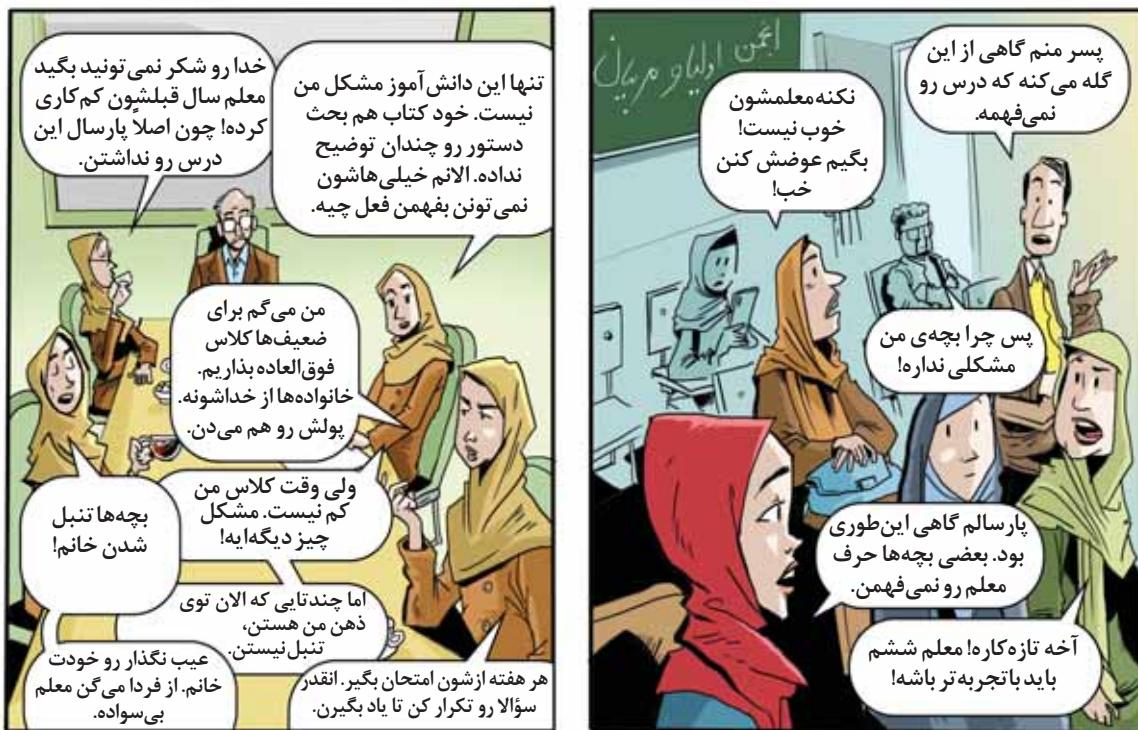
برای اجرای این طرح، مدرسه دو کار مهم و نو انجام داده است:
- طراحی کتاب‌های درسی دانش‌آموزان به صورت فصلی. همه‌ی کتاب‌های درسی را به سه فصل پاییز، زمستان و بهار تقسیم می‌کنیم. هر فصل از هر کتاب را کنار دیگر کتاب‌ها قرار می‌دهیم و سیمی می‌کنیم. دانش‌آموز با آوردن یک کتاب، در واقع همه‌ی کتاب‌های درسی را با خود می‌آورد.

- طراحی کوله‌پشتی طبی متناسب با ساختار بدن دانش‌آموزان توسط کارشناسان با تجربه. بندهای این کیف روی شکم و سینه‌ی دانش‌آموز بسته می‌شود تا از افتادگی شانه جلوگیری کند. در آن از میله‌های آلومینیومی سبک متحرک برای صاف نگه داشتن کمر نیز استفاده شده است. در قسمت بالای آن هم کلاهی از جنس پلاستیک برای روزهای بارانی تعییه شده است.

تجربه‌ی مادرانه از زبان بچه‌ها

کبری محمودی / تصویرگر: سام سلماسی

دو کلام حرف حساب!

معلم هر چقدر هم توانمند باشد، گاهی می‌تواند از نیروی جمعی کمک بگیرد. یکی از طبیعی‌ترین شیوه‌های آموزش، آموختن از همسالان است. در سند برنامه‌ی درسی ملی، معلم هدایتگر کلاس درس است، نه سخنران و یکه‌تاز میدان کلاس.

گام بعدی چیست؟

بررسی مشکلات اجرایی و پیشنهادهایی برای تدوین برنامه‌ی سال آینده

آموزش مطالعات اجتماعی در ماه اردیبهشت

در کارگاهی که تابستان گذشته با حضور آموزگاران پایه‌های سوم تا ششم درس مطالعات اجتماعی، با هدف تسهیل جریان یاددهی - یادگیری موضوعات این درس و بهبود پیشرفت تحصیلی دانش آموزان برگزار شد، بر این موضوع تأکید شد که دانش آموزان با انتخاب رشته‌ی تحصیلی و اشتغال به شغل، به احساس رضایت و خشنودی از خویشتن و شناخت و درک و تمرین رفتارهای اجتماعی مناسب، برای حضور مفید و مؤثر در جامعه نیاز دارند. بهترین زمان برای شکل‌گیری مبانی ذهنی لازم و گرایش به عادت‌های رفتاری مناسب در این زمینه، دوره‌ی پیش‌دبستان و دبستان است. بنابراین، ضروری است آموزش درس مطالعات اجتماعی با توجه و دقت بیشتری صورت گیرد.

جلسه‌ی هفتم معلمان درس فعالیت‌های اجتماعی ابتدایی هفته‌ی آخر فروردین

دستور جلسہ

- ۱ باز خورد فعلیت های آموزشی ماه فروردین
  - ۲ برنامه هی درسی ماه اردیبهشت
  - ۳ مشکلات اجرایی برنامه هی سال جاری
  - ۴ پیشنهادهایی برای تدوین برنامه هی سال آینده

۱. بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه فروردین

خود را رائه دهد. زندگی انسان ابتدایی به کلاس سوم، دوره‌ی قبل از اسلام به کلاس چهارم، دوره‌ی بعد از اسلام به کلاس پنجم و دوره‌ی معاصر به کلاس ششم اختصاص یافت. محل اجرا کنار یکی از دیوارهای حیاط مدرسه و زمان یکی از زنگ‌های تفریح تعیین شد. اجرای نمایش و شرایط نماشاچیان، در روز قبل و سر صف، برای همه‌ی دانش‌آموزان توضیح داده شده بود. از هر کلاس یک نفر مسئول برقراری نظم شد. پوسترها یکی که از قبل برای نشان دادن تاریخ ایران در مراسم قبل از عید

دوره کردن درس‌ها طبق برنامه با به بحث گذاشتن مطالب درسی انجام شد. دانش‌آموزان دانسته‌های قبلی خود را با ذکر مثال از تجربه‌های شخصی و شنیده‌های تازه‌ی خود مطرح کردند. گفت و گوگارهای توسط معلم هدایت شد تا سرفصل‌های کتاب مورد بحث قرار گیرند.

از هر پایه یک نفر به انتخاب دانش‌آموزان کلاس و به سرپرستی دانش‌آموز پایه‌ی ششم، برای اجرای یک نمایش همزمان از تاریخ دوره‌ی ابتدایی، جمع شدند. قرار شد هر پایه طی دو دقیقه مطالب درسی مربوط به تاریخ کتاب

۲. برنامه‌ی درسی ماه اردیبهشت

برای برنامه‌ریزی درسی ماه‌های فروردین و اردیبهشت، یک بار دیگر مفاهیم و موضوعات کتاب را بررسی کردیم تا بتوانیم برنامه‌ی شش هفته‌ی بعد از نوروز را طوری طراحی کنیم که نقاط ضعف احتمالی در یادگیری کلاس را پوشش دهیم (دوره‌ی کتاب همراه با ارزشیابی)، و برنامه‌هایی برای توسعه و تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان و ارتقای سطح مهارت‌های آنان ترتیب دهیم (بازدید، دیدن فیلم و معرفی کتاب)؛ با این امید که آنچه قرار بوده به دانش‌آموزان بیاموزیم خود آموخته‌ایم و مهارت‌هایی را که قرار بوده در آن‌ها رشد دهیم، در خود رشد داده‌ایم و در این مدت از تجربه‌های یکدیگر استفاده کرده و آن‌ها را در اجرا آزموده‌ایم.

دانستنی‌ها و مهارت‌ها

- ویژگی‌های طبیعی ایران، منابع انرژی، شناخت منابع و فعالیت‌های اقتصادی، شناخت فضا و مکان؛

- تاریخ پسر اولیه، تاریخ ایران، نظام اجتماعی و حکومت ایران؛
- توجه به تاریخچه‌ی پدیده‌ها و رخدادها (حال، گذشته و آینده) روی خط زمان، جمع‌آوری مدارک و شواهد برای تجزیه و تحلیل و جمع‌بندی، درک زمان، تغییر و پیشرفت، برنامه‌ریزی و مدیریت زمان؛
- آموزش اهمیت و کارکرد نقشه، نماد و نمودار در یادگیری تاریخ و جغرافیا و نحوه‌ی استفاده از آن‌ها؛
- توجه به اهمیت محیط زیست و آموزش روش‌های حفظ محیط زیست؛

- شناخت عناصر فرهنگی و اهمیت هویت فرهنگی، و توجه به نقش اخلاق، ارزش‌ها و نگرش‌ها در شکل‌گیری هویت فرهنگی؛
- تشخیص نکات ایمنی در خانه، مدرسه و خیابان، و روش‌های رعایت آن‌ها؛

- شناخت روابط با افراد در خانه، مدرسه، مکان‌های عمومی، جامعه و رعایت قوانین مربوط به ارتباط با آن‌ها؛
- گفت‌و‌گویی مؤثر و سازنده، هم‌فکری و تعامل، حضور مؤثر در گروه، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی؛

- شناخت استعدادها، توانایی‌ها و علاقه‌های خود، شناخت دیگران، همدردی، همدلی و رعایت حقوق دیگران؛
- درک لزوم مقررات اجتماعی، رعایت مقررات اجتماعی، شناخت ارزش‌های اجتماعی، رعایت ارزش‌های اجتماعی، توجه به محیط اطراف و تغییرات آن؛
طبق این برنامه‌ریزی، مطالب ارائه شده در هر فصل در تاریخ تعیین شده در کلاس مورد بحث و گفت‌و‌گو قرار می‌گیرد و برنامه‌های بازدید و دیدن فیلم و مراجعة به سایت‌های مراکز مورد بازدید و معرفی کتاب در حد امکان انجام می‌شود.

نوروز تهیه شده بود، دوباره به دیوار نصب شدند و نمایندگان هر پایه در جای خود مستقر شدند. مطالبی که باید ارائه می‌شدند، با همکاری معلمان تهیه و توسط نمایش‌دهندگان به ترتیب بیان شدند. برنامه برای دانش‌آموزان دیگر جالب بود و از آن استقبال کردند.

انجام برنامه‌ی بازدیدها به‌طور کامل مقدور نبود و از سایت‌های مراکز مورد بازدید برای توضیح مطالب استفاده شد.

برنامه‌ی دوره‌ی درس‌ها

اردیبهشت				پایه
هفته‌ی چهارم	هفته‌ی سوم	هفته‌ی دوم	هفته‌ی اول	
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل ۷	دوره‌ی فصل‌های ۶-۵	دوره‌ی فصل‌های ۴-۳	سوم
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل ۶	دوره‌ی فصل ۵	دوره‌ی فصل‌های ۴-۳	چهارم
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل ۵	دوره‌ی فصل ۴	دوره‌ی فصل ۳	پنجم
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل‌های ۱۲-۱۱-۱۰	دوره‌ی فصل‌های ۹-۸-۷	دوره‌ی فصل‌های ۶-۵-۴	ششم

۳. مشکلات اجرایی برنامه‌ی سال جاری

که خواستار تمرکز معلم بر درس‌های ریاضی و علوم بودند، اختصاص وقت و انرژی روی درس مطالعات اجتماعی قابل قبول نبود و عکس العمل منفی نشان می‌دادند. با وجود برگزاری جلسات توجیهی در طول سال، باز هم تعدادی از آن‌ها تا پایان سال با برنامه همراه نشدند.

همراهی نکردن بعضی دانش آموزان: اجرای این برنامه مستلزم ارتباط و همکاری دانش آموزان با یکدیگر بود. در این فعالیت، دانش آموزانی که هنگام شرکت در فعالیت گروهی ایجاد مشکل می‌کردند، روند اجرای برنامه را کند می‌کردند. با وجودی که تا پایان سال تعدادی توانستند تا حدی با کلاس هماهنگ شوند، اما چند نفری همچنان غیرفعال باقی ماندند.

بودجه: برگزاری فوق برنامه‌هایی مثل بازدید و اردو به بودجه نیاز دارد که تأمین آن از طرف مدرسه و والدین همیشه با مشکل روبرو می‌شود.

جمعیت کلاس: انجام برنامه‌های آموزشی با روش تدریس فعال، در کلاس‌هایی با تعداد دانش آموزان بیش از حد معمول، بسیار مشکل است؛ به خصوص وقتی فضای فیزیکی کلاس هم اجازه‌ی جایه‌جایی و مانور آزاد را ندهد. استفاده از فضاهای بزرگ‌تر در داخل مدرسه و گاهی حیاط مدرسه تجربه شد.

در ابتدای سال تحصیلی، از همکاران خواسته شد مشکلات پیش‌آمده در حین آموزش و راه حل‌های اعمال شده و نتایج آن‌ها را مرحله به مرحله ثبت کنند تا برای برنامه‌برزی آموزشی سال بعد از آن‌ها استفاده شود.

زمان: کمیود وقت برای اجرای برنامه، از جمله مشکلاتی بود که در ابتدای سال بیشتر به چشم می‌خورد. اما به تدریج و با جلب توجه و علاقه‌ی دانش آموزان و همکاری آن‌ها در پروژه‌ی آموزش، این مشکل کاهش یافت. با توجه به اینکه دقت، حضور ذهن و سرعت انتقال معلم برای انجام کار، همچنین، داشتن سناریوی آماده برای هر جلسه، بسیار ضروری است، نبود هر کدام از این موارد می‌تواند استفاده‌ی مطلوب از زمان را در هر جلسه‌ی آموزشی تحت تأثیر قرار دهد.

هماهنگی با سایر کارکنان مدرسه: در اجرای برنامه‌های دانش آموز محور، کمک و همراهی کلیه‌ی کارکنان مدرسه لازم می‌شود. مدیر مدرسه و معاونان و معلمان درس‌های دیگر در انجام این گونه برنامه‌های آموزشی بسیار مؤثرند. در مواردی که این همکاری وجود نداشت، برنامه دچار اختلال می‌شد.

همکاری نکردن بعضی والدین: برای آن دسته از والدین

۴. پیشنهادهایی برای تدوین برنامه‌ی سال آینده

طور مستند ارائه شود، کاربرد آموزش را به طور عینی می‌بینند. در آموزش مهارت‌های زندگی و ویژگی‌های شهروندی لازم است خود همکاران این مفاهیم را درونی کنند و دانش‌آموزان شاهد انعکاس آن‌ها در رفتار ایشان باشند؛ مثلاً توجه به نظم و پاکیزگی کلاس، رعایت حقوق دانش‌آموزان و ...

نکته‌ی مهم دیگر، برقراری تعادل بین اهمیت مطالب درسی و اهمیت خود دانش‌آموز است. توجه کردن یا توجه نکردن مناسب به هر کدام از این دو موضوع می‌تواند آموزش را دچار اختلال کند. داشتن برنامه‌ریزی مشخص به این معنا نیست که در صورت لزوم، با توجه به وضعیت کلاس و دانش‌آموزان، تغییرات لازم در آن‌ها اعمال نشود. در واقع، اصل اساسی خود دانش‌آموزان هستند و توجه به نیازهای و شرایط آنان اولویت اصلی هر برنامه‌ریزی آموزشی را شکل می‌دهد.

در جلسه‌ی آموزشی معلمان در ماه اردیبهشت، هر کدام از همکاران، با توجه به تجربه‌ی عملی سال جاری و برس و جو درباره‌ی نحوه‌ی عملکرد همکاران در مدرسه‌های دیگر، پیشنهادهایی برای برنامه‌ریزی آموزشی سال بعد ارائه دادند تا مدیر مدرسه با توجه به امکانات مدرسه، هر بخشی را تا هر اندازه‌ای که قابل اجرا باشد، انتخاب و لحاظ کند.

داشتن سابقه‌ی کار لزوماً به معنی بتجربه بودن معلم نیست. تنظیم برنامه‌ی مدون برای جلسات آموزشی و ثبت روند پیشرفت برنامه، با توجه به میزان تحقق اهداف مورد نظر و شناسایی موانع اجرایی، به معلم کمک می‌کند در برنامه‌ی خود تجدید نظرهای لازم را صورت دهد و هر سال با برنامه‌ی جدید و تصحیح شده به کار آدامه دهد.

استفاده از تجربه‌های جمعی و آزمودن آن‌ها در عمل می‌تواند تجربه‌های شخصی ما را گسترش دهد. یکی از آموزه‌های درس مطالعات اجتماعی، مشارکت در تجربه‌ی جمعی انسان‌ها از زمان‌های دور تاکنون است. به این ترتیب است که معلم در کار خود تخصص پیدا می‌کند و به اصطلاح یک معلم حرفه‌ای می‌شود نه فقط کارمند وزارت آموزش و پرورش. برای انتقال مطالب مشخص و محدودی که در کتاب به آن‌ها اشاره شده، لازم است معلم دانش وسیع تری در این زمینه‌ها داشته باشد تا بتواند بحث‌های کلاسی را هدایت کند و به سؤالات احتمالی دانش‌آموزان پاسخ دهد. استفاده‌ی معلم از خط زمان و توجه به تغییرات دانش‌آموزان و ارائه‌ی بازخورد به خود آنان، آموزش بسیار خوبی برای درک مفهوم فرایند در دانش‌آموزان است. وقتی فعالیت‌های آن‌ها ثبت و تغییرات و پیشرفت‌هایشان به

مبلمان آموزشی

۲

تجهیز سایت رایانه

هر نوع آموزش با کمک رایانه برای دانش‌آموزان بسیار جالب است. وجود دستگاه رایانه به تعداد دانش‌آموزان در یک محل، علاوه بر آموزش استفاده از رایانه، برای نشان دادن مطالب درسی با استفاده از سایت‌های آموزشی نیز مفید است. وجود ویدئو پروژکتور و تخته‌ی هوشمند، با جذابیت‌هایی که دارند، آموزش را راحت‌تر و سریع‌تر می‌کنند. بدیهی است توانمندی معلمان در استفاده از این ابزار ضروری است.

۱

اختصاص یک کلاس برای درس ادبیات

و درس مطالعات اجتماعی

در این کلاس، بردهای مخصوص هر پایه و قفسه‌هایی برای نگهداری دست‌ساخته‌های دانش‌آموزان نصب می‌شوند. به این ترتیب، دانش‌آموزان همه‌ی پایه‌ها کارهای پایه‌های دیگر را می‌بینند و ضمن آموزش غیرمستقیم، جریانی از رقابت سالم به وجود می‌آید. چینش صندلی‌ها به مقتضای موضوع درسی و هنگام کار گروهی صورت می‌گیرد. جایه‌جایی دانش‌آموزان در ساعت آموزشی ادبیات و مطالعات اجتماعی، برای معاونان مدرسه ایجاد زحمت می‌کند، اما برای خود دانش‌آموزان بسیار جذاب و مفرح است.

۱

تجهیز کتابخانه

وجود کتابخانه در مدرسه، علاوه بر امکان استفاده از کتاب‌های آن، می‌تواند در ایجاد رابطه بین دانش‌آموزان و کتاب خواندن مفید باشد. پرنو، تمیز و مرتب بودن محل کتابخانه تأثیر زیادی در میزان اشتیاق دانش‌آموزان برای استفاده از آن دارد. وجود مسئول کتابخانه‌ای همیشه در دسترس و آگاه از محتوای کتاب‌ها، ضروری است. در غیر این صورت، کتابخانه به انبار تبدیل می‌شود و در بهترین حالت محلی بدون روح و سرد و خالی خواهد بود.

تجهیز اتاق پرورشی

انجام کارهای گروهی در ساختن ماکت‌ها، تهیه‌ی روزنامه‌های دیواری، پوسترها و وسایل مربوط به اجرای نمایش‌ها در یک محل مشخص که وسایل لازم از چسب و قیچی و مقوای در آن هست، امکان سیار خوبی برای انجام فعالیت‌های مربوط به آماده‌سازی دست‌سازه‌ها برای نمایشگاه پایان سال و نگهداری از آن‌ها تا زمان استفاده است.

۲

۳

اختصاص محلی در فضای عمومی مدرسه برای نمایشگاه دائمی فعالیت‌های دانش‌آموزان

بخشی از راهروی مدرسه که در معرض دید همه‌ی دانش‌آموزان قرار دارد، برای ارائه‌ی دست‌ساخته‌های دانش‌آموزان، همراه با شناسنامه‌ی کار و جایه‌جایی مرتب آن‌ها با وسایل جدید، به محیط مدرسه روح می‌دهد و دانش‌آموزان را نسبت به تغییرات محیطی حساس می‌کند و انگیزه‌ای می‌شود تا هر کدام که مایل باشد، در این فعالیت‌ها شرکت کند.

اختصاص تابلوهایی

برای هر درس

در صورت وجود تابلوهای مخصوص هر درس در راهروهای مدرسه، دانش‌آموزان کلیه‌ی پایه‌ها فعالیت‌های آموزشی پایه‌های دیگر در همان درس را مشاهده می‌کنند. این موضوع برای عده‌ای یادآور درس‌های سال‌های گذشته است و عده‌ای دیگر را نسبت به مباحث درسی سال‌های آینده کنجدکاری کندو بونوعی پیش‌آشنایی در ذهن آن‌ها می‌انجامد.

۴

وسایل کمک‌آموزشی و تجهیزات آموزشی

۵ به روز کردن کتاب‌های کتابخانه

کتابخانه‌ی مدرسه باید هر سال و چین شود و آخرین کتاب‌های منتشر شده برای گروه دبستان در آن تهیه و نگهداری شوند. با قرار دادن یک استند در راهروی مدرسه، کتاب‌های تازه خریداری شده معرفی و دانش‌آموزان برای گرفتن آن‌ها از کتابخانه تشویق می‌شوند. در آموزش ابتدایی، یکی از مهم‌ترین وظایف ایجاد رابطه بین دانش‌آموزان و کتاب است. آن‌ها با کتاب خواندن، از سواد خواندن و نوشتمن به طور کاربردی استفاده می‌کنند و اطلاعات بیشتری در زمینه‌های مورد بحث در کتاب‌های درسی به دست می‌آورند.

۸ تهیهی مجلات مخصوص گروه سنی دبستان

مجلات، به دلیل اینکه مطالب کوتاه و سرگرم‌کننده دارند و غالباً رنگی‌اند و تصویرهای جذاب دارند، شروع خوبی برای ایجاد عادت مطالعه در دانش‌آموزان هستند. معرفی و در دسترس قرار دادن آن‌ها برای استفاده می‌تواند کمک خوبی برای ایجاد انگیزه‌ی مطالعه باشد. این مجلات هم می‌توانند روی پایه‌ی مخصوص (استند) معرفی کتاب‌های تازه، در راهرو، قرار گیرند.

۹ تهیهی آرشیو فیلم

در زمینه‌های تاریخ و جغرافیا سی‌دی‌های آموزشی زیادی وجود دارند. در صورت تهیه و آرشیو کردن آن‌ها همراه با توضیحات لازم درباره‌ی محتوایشان، معلمان می‌توانند با توجه به موضوع درسی، از آن‌ها برای کمک به آموزش‌های کلاسی استفاده کنند. با تشویق دانش‌آموزان برای اهدای فیلم‌های آموزشی به آرشیو مدرسه و ثبت کردن نام آن‌ها روی سی‌دی‌های، این آرشیو می‌تواند پیوسته غنی‌تر شود.

۱۰ تهیهی انواع نقشه

بیشتر نقشه‌های جغرافیایی در مدرسه‌ها به دلیل نگهداری نشدن صحیح، قابل استفاده نیستند. اختصاص یک مکان مناسب و نحوه‌ی صحیح قراردادن آن‌ها در کلاس مطالعات اجتماعی، که در ضمن محل استفاده از آن‌ها هم هست، این مشکل را حل می‌کند. پازل‌های نقشه و نقشه‌های گنگ هم می‌توانند به همین ترتیب نگهداری شوند.

فوق برنامه‌ها

۱۲

اردوی داخل مدرسه (شب‌خوابی)،
اردوی خارج از مدرسه، طبیعت
برنامه‌ی ماندن در مدرسه، بعد از ساعات درسی، تا صبح
روز بعد، تجربه‌ی بسیار مفیدی برای ارتقای مهارت‌های
زندگی دانش‌آموزان است. اجرای این برنامه به همکاری
بسیار زیاد اولیای دانش‌آموزان و مسئولان مدرسه نیاز
دارد. این برنامه می‌تواند در محیط‌های طبیعی نزدیک
مدرسه و در فصل مناسب هم انجام شود.

۱۱

بازدیدها
بردن دانش‌آموزان به محل‌هایی مرتبط با آموزش
مطالب درسی، علاوه بر تسهیل یادگیری و ایجاد زمینه‌ی
عینی برای آموزش، به رشد ذهنی و عاطفی آن‌ها کمک
زیادی می‌کند و افق دید بازتری به آن‌ها می‌دهد.
خانواده‌ها عumoًاین ضرورت را کمتر درک می‌کنند
و به دلیل مشغله‌های زندگی، کمتر چنین برنامه‌هایی
برای کودکان تدارک می‌بینند.

۱۴

عضویت گروهی در یک کتابخانه‌ی عمومی
نزدیک مدرسه و تشکیل کلاس در آن‌جا
بردن دانش‌آموزان به یک کتابخانه و انجام مراحل
عضوشدن و آموزش نحوه‌ی امانت گرفتن کتاب از جمله
آموزش‌هایی است که عumoًا والدین انجام نمی‌دهند.
نشستن در سالن قرائت و یادداشت برداشتن از کتاب‌ها
برای تهیه‌ی مطلبی در راسته با یک موضوع درسی،
تمرین خوبی در استفاده از کتابخانه است.

مراجعه به کتاب‌فروشی‌ها بخشی مخصوص کتاب‌های
کودکان دارند. مراجعه‌ی هزار چندگاه به یک کتاب‌فروشی،
علاوه بر اینکه دانش‌آموزان را با کتاب‌های تازه منتشر
شده آشنا می‌کند، در ایجاد فرهنگ کتاب‌خوانی و کتاب
خریدن نیز مؤثر است.

۱۳

برنامه‌ریزی درسی

۱۵ کلاس درک مطلب

شخصیص یک جلسه از برنامه‌ی هفتگی درس ادبیات به کلاس درک مطلب، با همکاری مسئول کتابخانه و با هدف تقویت توانایی درک مطلب، برای حذف عادت به بازتعریف درس‌ها توسط والدین برای دانش‌آموز و تبدیل سواد شفاهی به سواد کتبی صورت می‌گیرد.

برنامه‌ی این کلاس عبارت است از:

کتاب خوانی: تصویرهای اسکن شده کتاب روی پرده نمایش داده می‌شوند و دانش‌آموزان درباره آن‌ها صحبت می‌کنند. سپس خود کتاب را می‌خوانند. دانش‌آموزان می‌توانند تصورات خود را از تصویرها با نوشته‌ی نویسنده مقایسه کنند.

قصه‌گویی: دانش‌آموزان، داستانی را که خوانده یا شنیده یا در فیلمی دیده‌اند، تعریف می‌کنند و به سؤالات دانش‌آموزان دیگر پاسخ می‌دهند. این فعالیت تمرین خوبی برای آموزش حفظ

کتاب‌گردانی

۱۶ برای انجام این فعالیت لازم است برای هر پایه، به تعداد

هفت‌های سال تحصیلی، ۲۸ عنوان کتاب تهیه شود. فهرست کتاب‌ها را می‌توان از سایت شورای کتاب کودک یا سایت سامان کتاب رشد که همه‌ی کتاب‌ها را بررسی می‌کند و فهرستی از کتاب‌های مناسب گروه‌های سنی ارائه می‌دهد، انتخاب کرد. کتاب‌ها به‌طور متنوع از میان کتاب‌هایی انتخاب می‌شوند که به موضوع تاریخ یا جغرافیا پرداخته‌اند یا کتاب‌های داستانی هستند که می‌توانند تجربیات کودکان دیگر در مقابله با مسائل و مشکلاتشان را مطرح کنند و دانش‌آموزان را در تجربه‌ی زیسته‌ی قهرمانان کتاب شریک کنند.

چیش‌علمایان

یک معلم برای درس ادبیات و درس مطالعات اجتماعی

در صورتی که یک معلم علاقه‌مند و متخصص در زمینه‌ی ادبیات و علوم انسانی دیستان آموزش هر چهار پایه را به عهده داشته باشد، می‌تواند با تسلط به برنامه‌ی آموزشی دوره‌ی ابتدایی، مجموعه اطلاعات منسجمی را به عنوان خوارک فکری دانش‌آموزان تدوین کند و با آگاهی کلی از برنامه‌ی دوره‌ی ابتدایی و با توجه به پیش‌نیازها و آموزش‌های بعدی، مطالب را مطرح کند. آشنا شدن با توانایی‌ها و کیفیت رشد ذهنی و مسائل مورد توجه هر گروه سنی از مزایای دیگر این طرح است.

مسئول سایت رایانه

حضور مسئولی علاقه‌مند و مسلط در استفاده از رایانه که بتواند با اسکن تصویرها و نقشه‌ها برای ویدئوپروژکتور، و تهیه و آرشیو فیلم‌های آموزشی و شناسایی سایت‌های مفید، آموزش را برای کند، کمک زیادی به جذب و جلب توجه دانش‌آموزان به درس‌های تاریخ و جغرافیا می‌کند. مسئول کامپیوتر می‌تواند معاون اجرایی هم باشد.

۱۷

معلم پرورشی

مربی پرورشی مدرسه که مسئول فوق برنامه ها و برگزار کننده هی مراسم و جشن ها هم باشد، می تواند در آموزش درس مطالعات اجتماعی کمک بسیار زیادی باشد. همکاری برای ایجاد هماهنگی در اجرای برنامه های مراسم، مثل نمایش، سرود و تهیه هی روزنامه هی دیواری و نشریه هی ماهانه و درست کردن وسایل اجرای برنامه ها، با توجه به رعایت اصول شرکت در کارهای گروهی، محیط مناسبی برای تمرین مهارت های اجتماعی است.

۲۰

۱۹

معلم تربیت بدنی

دروندی سازی مهارت های اجتماعی با همکاری معلم تربیت بدنی در آموزش نظم، هماهنگی، شرکت در کار گروهی و تقسیم وظایف در بازی های جمعی، اثربخشی زیادی دارد.

مشارکت دانش آموزان

سررسید کلاسی

نوشتن سررسید کلاس با جمع آوری مدارک و شواهد، تجزیه و تحلیل، نتیجه گیری، پیش بینی و اظهار نظر در مورد برنامه های مدرسه و دادن پیشنهادهای و سپس تهیه هی خبرنامه هی هفتگی برای مدرسه، مستلزم توجه به اتفاقات و پیگیری روند آن است. به این ترتیب، دانش آموزان در گیر مسائل جاری در مدرسه می شوند و می توانند علل و نیازهایی را که برنامه ریزی های مدرسه از آن ها ناشی می شود، در کنند و با پیگیری روند اجرایی برنامه ها و برخورد با مشکلات و تلاش هایی که برای رفع آن ها می شود، این فعالیت ها را تا به نتیجه رسیدن دنبال کنند و پیشنهادهایی برای بهبود امور بدهند.

۲۲

شورای کلاسی

تشکیل شوراهای کلاسی و تفویض مسئولیت های متنوع و نظرخواهی از آنان در مورد امور جاری و دریافت پیشنهادها راهکار خوبی برای در ک ضرورت قوانین توسط دانش آموزان است. آن ها که هر کدام یک هفته مسئولیت خاصی را به عهده می گیرند، به خوبی می توانند شاهد مشکلاتی باشند که در صورت رعایت نشدن قوانین بوجود می آیند. در زمان لازم، مسئولان وقت شوراهای می توانند با مشارکت در نظم و پاکیزگی مدرسه، مشارکت در اطلاع رسانی به والدین و توضیح فعالیت های مدرسه، مشارکت در برگزاری مراسم و جشن ها، مسابقات، مناسبات ها، جلسات با والدین، و اجرای طرح مدرسه در دست بچه ها در هفته هی آخر اسفند، تعامل خوبی بین دانش آموزان ایجاد کنند.

۲۱

در ماه های دی و اردیبهشت فرم های نظر سنجی از عملکرد کلیه هی کار کنان مدرسه، به دانش آموزان داده شوند. پس از جمع بندی فرم ها، نتیجه به اطلاع همکاران برسد تا آنان با توجه به امکانات، در بهبود شرایط پرسنلی خود از آن ها بهره بگیرند.

۲۳

۲۹

مشارکت والدین

۲۴

و روش‌های آن، توضیحات کافی در اختیار والدین بگذارد و از طرف دیگر با کسب و ثبت اطلاعات مربوط به والدین، زمینه‌ی کمک گرفتن از والدین علاوه‌مند و داوم‌طلب در زمینه‌های عملی مثل معرفی مشاغل، تسهیل حضور در مکان‌های مورد بازدید را فراهم سازد.

همکاری انجمن اولیا و مربیان در برگزاری کلاس‌های آموزش والدین، برگزاری اردوها و بازدیدها، جلسات ماهانه‌ی ارائه‌ی کارنامه و جلسه با معلمان می‌تواند بسیار مفید باشد، بهخصوص در رابطه با درس مطالعات اجتماعی که به همراهی والدین بسیار نیاز دارد.

لزوم مشارکت والدین در آموزش، بهخصوص در درس مطالعات اجتماعی، اجتناب‌ناپذیر است. برای ایجاد این همکاری سازنده بین اولیای دبستان و والدین دانش‌آموزان، در وهله‌ی اول شناخت دقیق متقابل نیاز است.

انجمان اولیا و مربیان می‌تواند تلاش برای جلب همراهی و همکاری والدین را به عهده بگیرد. انجمان با ثبت نظرات والدین و پیگیری موارد مطرح شده، احساس آرامش و اطمینان به والدین می‌دهد. زمانی که والدین مضطرب نباشند، دانش‌آموزان هم با اعتماد بیشتری برنامه‌های مدرسه را دنبال می‌کنند. در ضمن انجمان می‌تواند با اطلاع از برنامه‌های مدرسه و اهداف

فضای مجازی

۲۵ | **وبلاگ معلمان:** پیوستن معلمان به وبلاگ‌های آموزشی معلمان دیگر برای تبادل اطلاعات و تجربه‌ها کمک می‌کند که در زمان کمی، تجربه‌های زیادی کسب شود.

۲۶ | **سایت مدرسه:** در صورتی که سایت مدرسه فعال و اطلاعات آن دائم‌به‌روز باشد، می‌تواند کانال ارتباطی خوبی برای تبادل نظر با والدین باشد. به این ترتیب، آن‌ها می‌توانند در جریان برنامه‌ها و اهداف و روش‌های اجرای آن‌ها قرار گیرند تا از بروز مسائلی که از بی‌اطلاعی والدین ناشی می‌شود، جلوگیری شود. این سایت می‌تواند مطالبی در مورد مهارت‌های اجتماعی در اختیار والدین قرار دهد تا آن‌ها هم بتوانند در روند کسب این مهارت‌ها به فرزندانشان کمک کنند.

فعالیت‌های تبلیغی و ترویجی

مسابقه‌ی کتاب‌خوانی

۲۸

برگزاری هر نوع مسابقه برای دانش‌آموزان جذاب است. تعیین چند عنوان کتاب و طراحی سؤالاتی که دانش‌آموزان بعد از خواندن کتاب به آن‌ها پاسخ دهند، انگیزه‌ی خوبی برای آن‌هاست که به مطالعه‌ی کتاب پردازند. جایزه‌ی مسابقه‌ی تشویق برنده‌گان می‌تواند در مراسم جشن پایان سال تحصیلی اهدا شود.

شعر هفته

در میان اشعار شاعران ایرانی، ابیاتی با محتوای فرهنگی غنی وجود دارند. با انتخاب و استفاده از آن‌ها در مراسم صحیح‌گاه به شکل هم‌خوانی، دانش‌آموزان امکان می‌یابند هم قالب زبان فارسی را بهتر درک و دریافت کنند و هم مجموعه‌ای از آن‌ها را به خاطر بسپارند. لازم است مفهوم اشعار در کلاس بررسی و بحث شود.

۲۷

شعار هفته

شعارهایی با محتوای مهارت‌های اجتماعی می‌تواند هر هفته در مدرسه نصب شود و در مراسم صحیح‌گاه گفته شود. شنیدن و دیدن این مطالب به درونی کردن مفهوم آن‌ها کمک می‌کند.

۲۹

هفته‌ی کتاب

برگزاری هفته‌ی کتاب به شکلی جالب و با فعالیت‌های متنوعی که دانش‌آموزان را جذب کند، در ایجاد ارتباط مثبت با کتاب و کتاب‌خوانی مؤثر است. همکاری دانش‌آموزان در برگزاری مراسم هفته‌ی کتاب تأثیر آن را بیشتر می‌کند.

۳۰

آموزش معلم

۳۱

- شعار یونسکو در سال ۱۸۰۲ این بود: حق آموزش یعنی حق برخورداری از آموزگار شایسته.
- ارتقای سطح اطلاعات در زمینه‌ی شناخت گروه تحت آموزش، روان‌شناسی رشد کودک، نحوه‌ی رشد موزون، تهیه‌ی گزارش رفتاری ماهانه، مشاهده‌ی تغییرات و تشخیص و علت‌یابی اختلالات و مواردی که به بررسی و کمک نیاز دارند؛
  - ارتقای سطح مهارت‌های آموزشی برای جلب مشارکت بیشتر دانش‌آموزان با ایجاد تنوع و جذابیت در فرایند آموزشی و روش‌های تدریس؛
  - ارتقای سطح اطلاعات در زمینه‌ی موضوع مورد آموزش، تاریخ و جغرافیا و برگزاری کلاس‌های آموزشی برای معلمان، با استفاده از کتاب و فیلم؛
  - آموزش مستندسازی اطلاعات مربوط به دانش‌آموزان و ثبت تغییرات در طول دوره؛ این موارد می‌توانند در کلاس‌هایی که تابستان برای معلمان برگزار می‌شوند، بررسی شوند.

مستندات مدرسه

- تهیه‌ی سند آموزشی برای مدرسه شامل اهداف و برنامه‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت (چشم‌انداز و مأموریت)؛
- تهیه‌ی آرشیو آموزشی مدرسه برای ثبت فعالیت‌های آموزشی معلمان به منظور استفاده‌ی آموزش معلمان جدید؛
- تهیه‌ی پرونده‌ی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان؛
- تهیه‌ی پرونده‌ی آموزشی و رفتاری برای معلم با ثبت تلاش‌های معلمان برای به روز بودن اطلاعات‌شان، نحوه‌ی ارتباط با والدین و دانش‌آموزان، نحوه‌ی جمع‌آوری اطلاعات طبقه‌بندی شده برای تدریس، ثبت ارزشیابی‌های نیم‌سال و پایان سال از دانش‌آموزان و والدین در مورد معلم و ... .

سلام بر تربیت هنری کودکان

سن‌ت‌های خود در قالب آشنایی با میراث فرهنگی و هنری ایران بهره بگیرند. اتو کلاین برگ معتقد است: «فرهنگ به معنای موقفیت هنری و فکری متعالی است. توسعه‌ی علم، هنر، ادبیات و فلسفه بیانگر نبوغ یک ملت است و شامل همه‌ی چیزهایی می‌شود که فرد به مثابه‌ی عضوی از جامعه از آن کسب می‌کند.»

۴. تولید محصول هنری: ایجاد فرصت بروز خلاقیت و آزادی یافتن راه مناسب برای بیان هنری، حق همه‌ی کودکان است. در این مسیر باید از ارائه‌ی الگو، خطمشی و حرکت‌هایی از پیش تعیین شده به آن‌ها اجتناب کرد؛

۵. نقد هنری: هدف نهایی نقد، داوری کردن یا دادن معیارهایی برای داوری

تأثیر بگیرند. همچنین، تجربه می‌کنند چگونه به احساسات و ایده‌های خود جامه‌ی عمل بپوشانند و با فعالیتی منظم و هدفمند، توانایی‌های خود را برای بیان هنری ارتقا دهند. علاوه بر فعالیت‌های فردی، کودکان در انجام برخی از برنامه‌ها مشارکت و کارگروهی را تجربه می‌کنند و می‌آموزند چگونه به نظرات و ایده‌های یکدیگر احترام بگذارند. بنابراین، یاد می‌گیرند علاوه بر تصمیم‌گیری و شناخت مسئولیت‌ها، هریک مسئول انجام‌دادن به موقع مراحل کار یا اجرای برنامه هستند و بدون هم‌فکری و همکاری به نتیجه نخواهند رسید. آن‌ها در کلاس هنر احساس موقفيت، لذت از کار یا اجرا و رضایت از انجام آن را به صورت فردی و گروهی تجربه می‌کنند و به سازندگی ترغیب و از ویرانگری رویگردان می‌شوند.

۱. زیباشناسی: در این رویکرد، مفهوم تربیت هنری که با هنر خلاق ارتباط دارد، به فرایند رشد تیزبینی سرعت می‌بخشد و حساسیت فرد را نسبت به زیبایی افزایش می‌دهد؛

۲. ارتباط با طبیعت: انسان با دقت در محیط پیرامون خود توانسته است به اختراتات علمی و ابداعات هنری دست بزند. بنابراین، ارتباط با طبیعت در این رویکرد بر یادگیری و تجربه‌های کودکان تأثیر بسیار مهمی دارد؛

۳. آشنایی با تاریخ هنر: کودکان باید از تاریخ، آثار هنری و آداب و رسوم و

برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی ایران از دهه‌ی هشتاد با رویکرد تربیت هنری ارائه شد. در این رویکرد، کودکان به انجام فعالیت‌های هنری در فضای آزاد ترغیب و تشویق می‌شوند. آن‌ها می‌توانند آزادانه تخیل کنند و ایده‌های خود را ارائه دهند تا ظرفیت‌های هوش و تفکر شان پرورش یابد. علاوه بر این، انجام فعالیت‌های هنری در این رویکرد، به تقویت حواس، بروز استعدادها و شکوفایی خلاقیت و توسعه‌ی عواطف و احساسات کودکان کمک می‌کند.

در صفحه‌ی ۶ کتاب راهنمای درس هنر برای معلمان پایه‌های اول، دوم و سوم ابتدایی آمده است: «ما برای پرورش ذوق و خلاقیت و ایجاد فرصت‌هایی برای بروز انگیزش سازندگی، بیان احساسات و خیال کودکانه، شناخت زیبایی‌ها و ارتباط با آثار هنری گذشته و حال، شیوه‌ای را در آموزش هنر انتخاب کرده‌ایم که با عنوان تربیت هنری معرفی می‌شود.» در ادامه، دیدگاه جروم هاپس من در زمینه‌ی تربیت هنری ارائه شده است: «تربیت هنری بر حواس گوناگون، رشد تجربه‌های حسی و لمسی، حساسیت و برخورد عمیق با جلوه‌های بصری هنری و نقادی هنرمندانه ناظر است.»

بر این اساس، داش آموزان یاد می‌گیرند چگونه دقیق‌تر و عمیق‌تر بینند، بشونند، درک کنند، تفکر کنند و ایده‌هایشان را برای تولید اثر هنری به کار گیرند. کودکان می‌آموزند چگونه با پدیده‌های گوناگون و محیط اطراف ارتباط بهتری برقرار کنند و از آن‌ها

شکل‌گیری شخصیت سالم را به دنبال دارد.

به این ترتیب، زمینه‌ی آشنایی با فرهنگ و هنر در شخصیت آن‌ها شکل می‌گیرد و این مقوله، بخشی از نیازهای فردی و اجتماعی آن‌ها محسوب می‌شود. بنابراین، براساس شناخت زیبایی، به زشتی‌ها و پوچی‌ها گرایش پیدا نخواهد کرد. در انتخاب‌ها برای خواندن متن، دیدن فیلم، انتخاب تصویری یا حجم، براساس شناخت اقدام می‌کند. به میراث فرهنگی و هنری و شناخت آثار دوره‌های گوناگون اهمیت می‌دهند و به بحران هویت دچار نخواهند شد. همچنین، حفظ، احیا و توسعه‌ی ارزش‌های فرهنگی و هنری جزو دغدغه‌های زندگی‌شان خواهد شد.

علاوه بر این‌ها، تجربه‌های هنری و دریافت بازخوردهای آن، روحیه‌ی انتقادی‌پذیری را در کودکان ایجاد می‌کند و به بالا رفتن سطح انعطاف‌پذیری آن‌ها کمک می‌کند. به این ترتیب، با نقاط قدرت و ضعف خود آشنا می‌شوند و دید واقع گرایانه‌تری نسبت به خود کسب می‌کنند.

اگرچه آنچه ذکر شد همه‌ی فایده‌های برنامه‌ی هنر را رویکرد تربیت هنری را بیان نمی‌کند، اما متقاعد کننده و کافی به‌نظر می‌رسد. بنابراین، می‌توان به زنگ هنر، معلم هنر، روش‌های صحیح آموزش هنر، فعالیت‌های متنوع هنری (که به پرورش حواس و توانایی‌های کودکان کمک می‌کنند) و آشنایی کودکان با ارزش‌های فرهنگی و هنری، یا به‌طور خلاصه به تربیت هنری، با صدای بلند سلام کرد.

منبع

۱. گروه مؤلفان (۱۳۹۶). راهنمای درس هنر برای معلمان پایه‌های اول، دوم و سوم ابتدایی. نشر افست. تهران.

آن‌ها براساس تجربه‌های آزاد کلاس هنر می‌آموزند مشاهده کنند، کنچکاو باشند، پرسند، کشف کنند، و مشکلات و راه حل آن‌ها را بیابند. حواس و احساسات خود را پرورش دهند، به تخیلات خود اهمیت دهند، به افکار و ایده‌های خود و دیگران اهمیت دهند، به خلق اثر بپردازند. در مورد آثار گوناگون با یکدیگر بحث و تبادل نظر کنند و توانایی‌های خود را در فعالیت‌های متنوع یادگیری شکوفا کنند. کسب مهارت در زمینه‌های متنوع هنری از گفتن شعر تا خواندن خلاق متن، از اجرای سرود و نمایش تا تقلید صدا و ایجاد اصوات دلپذیر، از ایجاد تصویر تا ساختن حجم‌های زیبا، از نوشتن داستان تا بیان تخیلات خلاقه، ایجاد و تقویت اعتماد به نفس و

است. در این راستا، سنجش ارزش‌ها و نکته‌های نهفته و ناگفته‌ی اثر بیان می‌شود که در پرورش ذوق و سلیقه‌ی هنری کودکان مؤثر است.

هر یک از این موارد در تربیت هنری کودکان و شکل‌گیری شخصیت سالم آن‌ها به نحوی خاص تأثیر دارد. ارتباط با طبیعت و پدیده‌های آن کودکان را از افسردگی و احساس تنها‌بی نجات می‌دهد. تنوع پدیده‌های طبیعی و جست‌وجو برای شناخت آن‌ها، کودکان را به مسیر خلاقیت و زندگی خلاقه هدایت می‌کند و بر غنای زندگی‌شان می‌افزاید.

براساس این مفروضات، کودکان با کسب تجربه‌های مناسب می‌توانند هنرمندانه زندگی کردن را بیاموزند.

آب و لوبیا

بسیاری از درس‌های دوره‌ی ابتدایی با روش‌های تلفیقی یا تدریس یکپارچه جذابیتی بی‌نظیر می‌یابند. با این روش‌ها، کودکان از یادگیرندگان عادی به یادگیرندگان فعال تبدیل می‌شوند. به طور غیرمستقیم به مشاهده و کاوش و استنتاج می‌پردازند، روش‌های آن را می‌آموزند و هر کدام، به فراخور گرایش ذاتی و هوشی خود، به روش‌های خلاقانه در کاوش، کشف و مشاهده می‌رسند.

تمرین مهارت تخمین

برای رشد ساقه‌ی ۱۰ عدد لوبیا به طول ۲۰ سانتی‌متر چه مقدار آب لازم است؟

ممکن است مهارت تخمین زدن و برآورد کردن، در نگاه اول مهارت کوچک و ساده‌ای به نظر برسد. یا لاقل از خود بپرسید آیا منطقی است آن را در کنار مهارت‌هایی مانند حل مسئله، تصمیم‌گیری یا کار تیمی قرار دهیم؟

واقعیت این است که مهارت تخمین زدن می‌تواند در موفقیت یا شکست ما در مسیر شغلی (و حتی زندگی شخصی) نقش مهمی داشته باشد. اتفاقاً به علت اینکه بسیاری از ما به تخمین زدن و برآورد کردن به عنوان یک فعالیت مهم و مهارت کلیدی توجه نمی‌کنیم، هزینه‌های زیادی هم به علت ضعف در همین مهارت متحمل می‌شویم.

اهمیت این موضوع باعث شد با چه‌ها در این باره بیشتر تمرین کنم، چون این روزها موضوع کم‌آبی دغدغه‌ای بزرگ به حساب می‌آید، موضوع میزان آب لازم برای رشد لوبیا را انتخاب کردم.

تمرین بالا علاوه بر اینکه برای کسب مهارت در تخمین زدن و محاسبه (درس ریاضی) تمرین مناسبی است، می‌تواند ما را در مورد اهمیت آب و مصرف درست آن (درس علوم تجربی) هوشیارتر کند.

همان‌طور که می‌دانیم، بیشتر چه‌ها و شاید تعدادی از بزرگسالان، درباره‌ی موارد مصرف بیهوده‌ی آب مثل بازگذاشتن شیر آب هنگام استحمام یا مسواک زدن، می‌دانند، اما ما گاهی به روش‌های دیگری که شاید خیلی به آن‌ها توجه نمی‌کنیم هم در حال مصرف بیهوده هستیم.

زمان اجرا: آذرماه ۱۳۹۷

زمان لازم: سه تا چهار هفته به صورت گروهی در کلاس (۱۰ دقیقه در روز)

روش اجرا: ثبت گزارش گروهی

پایه‌ی تحصیلی مرتبط: سوم

ابزار لازم: کاغذ، قلم، بطری آب ۲۵۰ CC، لوبیا، ظرف، پارچه، گلدان، خاک

مناسب

شرح

۱۰ عدد لوبیا را به کلاس بردم. ابتدا از بچه‌ها خواستم راهی مناسب برای جوانه زدن ارائه دهند. سپس یک بطری آب ۲۵۰ سی سی به آن‌ها نشان دادم و خواستم تخمین بزنند برای جوانه زدن و رشد ۲۰ سانتی‌متری ساقه‌های لوبیا چه تعداد بطری آب ۲۵۰ سی سی احتیاج دارند. کاغذی آماده کردم و از آن‌ها خواستم عدد تخمینی خودشان را جلوی اسمشان بنویسند. دو نفر برای هفته‌ی اول انتخاب شدند که هر روز، با بطری آب مشخص، لوبیاها‌ی را که برای جوانه زدن بین پارچه گذاشتیم، نمناک کنند تا جوانه بزنند و هر روز گزارش وضعیت لوبیاها را با ذکر تاریخ بنویسند. حدود دو هفته طول کشید تا لوبیاها جوانه زدند. بچه‌ها گلدان و خاک آورده‌ند و لوبیاها را در آن کاشتند. دو نفر دیگر

هدر دادن آب فقط و فقط بازگذاشتن شیر آب نیست.

جمله‌ی یکی از بچه‌ها مرا امیدوار کرد که راه درستی را رفته‌ام: «خانم، من دیگه برای درست کردن کاردستی یا درست کردن نمونه‌ای برای جمع و تفرقی، از لوبیا و نخود استفاده نمی‌کنم. می‌تونم پوست پسته بردارم.»

شنیدن این جمله باعث شد به فکر فرو بروم که چند درصد از ما آموزگاران به این نکته توجه کرده‌ایم؟

واقعیت آن است که دانش‌آموزان می‌دارند آن چیزی را که ما معلمان به آن‌ها یاد می‌دهیم بیاموزند. اگر ما چگونگی ارتباط دادن مطالب با معانی و تلفیق مفاهیم، مضمون‌ها و مهارت‌ها را از آن‌ها بخواهیم، آن‌ها هم همان‌ها را خواهند آموخت و اگر به آموزش صرف مفاهیم مجزا و غیر مرتبط پردازیم، به همین نحو یاد می‌گیرند.

این نتیجه رسیدند که حدود $1/5$ لیتر آب لازم است. سعی کردم توجه آن‌ها را به این موضوع جلب کنم که فقط 10 عدد لوبیا $1/5$ لیتر آب لازم دارد. حال

اگر تعداد دانه‌ها 1000000 لوبیا باشد، چه قدر آب لازم است؟ بعضی بچه‌ها توانستند رابطه‌ای ریاضی برای خود کشف کنند و عددی را بیان کنند، ولی چیزی که مشخص بود، تعجب بچه‌ها از عدد به دست آمده بود!

تعجب آن‌ها فضای گفت‌وگو را برای من باز کرد؛ گفت‌وگو در مورد سؤال‌هایی نظری، مقدار دورریزی که به خاطر حجم غذای نامناسب در شقاب‌هایمان باقی می‌ماند، علاوه بر هدر رفتن نعمت‌های خدا، باعث هدر رفتن چه مقدار آب می‌شود؟ چه روش‌هایی را می‌توان جایگزین این نوع آبیاری کرد تا آب کمتری هدر رود؟

این شرایط باعث شد بچه‌ها متوجه شوند

برای آبیاری هر روزه و ثبت گزارش انتخاب شدند. بچه‌ها برای راحتی کار یک خط‌کش کنار لوبیا خود قرار دادند تا بتوانند راحت‌تر تشخیص دهند که طول ساقه‌ی لوبیا 20 سانتی‌متر شده است یا خیر! مسئولیت‌پذیری آن‌ها برای نگهداری و ثبت گزارش بچه‌ها، فراتر از چیزی بود که تصور می‌کردم. انجام این پروژه‌ی مدت‌دار باعث شده بود آن‌ها در مورد خود و اینکه می‌توانند کارهای مهمی انجام دهند، بهتر فکر کنند.

در پایان پروژه، نتیجه جای تأمل بسیار داشت، زیرا تعداد تخمین‌های درست، بسیار کم بود و این فعالیت به من معلم ثابت کرد جای این گونه تمرین‌ها در کتاب‌ها و در طرح درس‌ها خالی است.

بچه‌ها برای محاسبه‌ی مقدار لیتر مصرفی، دفعات آب دادن با بطری را که شش بار با بطری 250 سی‌سی بود، جمع کردند و با یک تبدیل واحد، به

۱۱ پیشنهاد برای رسیدن به کلاس شاد

لبخند می‌زنید، حتی اگر واقعاً شاد نباشید، مغز شما سروتونین، دوپامین و اندورفین ترشح می‌کند که در واقع انتقال‌دهنده‌های عصبی شادی هستند. بنابراین، ناخودآگاه احساس شادی می‌کنید و متقابلاً این حس را به مخاطبان خود انتقال می‌دهید.

۱۱ با آغوشی باز خوشامد بگویید

خوشامدگویی را می‌توانید قبل از شروع مدرسه‌ها آغاز کنید. می‌توانید با فرستادن نامه یا پست‌الکترونیکی به دانش‌آموزان جدید، به آن‌ها خوشامد بگویید. این موضوع باعث می‌شود در ادامه جمعی دوستانه در کلاس درس ایجاد شود. با این کار، دانش‌آموزان احساس بهتری خواهند داشت و پیشینه‌ی ذهنی شان از معلم جدید مثبت خواهد بود. به یاد داشته باشید، کلاسی که توجه کامل معلم را داشته باشد، کلاس شادی خواهد بود.

وقتی از ارزیابی و بررسی عملکرد کلاس درس صحبت می‌شود، ناخودآگاه ذهنمان سراغ نمره و میانگین نمره‌های دانش‌آموزان می‌رود، در حالی که ارزیابی اصلی باید براساس روحیه و محیط کلاس انجام شود. جو آرام، گرم و صمیمی و معلمی شاد که روحیه‌ی دانش‌آموزانش از هر چیزی برای او مهم‌تر باشد، درست همان چیزی است که کلاس درس نیاز دارد. آن قدر که شادبودن فرد را به سمت موفقیت هدایت می‌کند، موفقیت باعث شادی نمی‌شود. برای اینکه کلاسی شاد داشته باشیم، باید بدانیم آیا دانش‌آموزان ما در کلاس شاد هستند؟ آیا خود ما به عنوان معلم آن کلاس شاد هستیم؟ چند پیشنهاد برای شادکردن دانش‌آموزان و فضای کلاس در ادامه آمده است.

۱۱ بیشتر لبخند بزنید

تنها با یک لبخند ساده می‌توانید این حس را به دانش‌آموزان القا کنید که از بودن در کنار آن‌ها شاد و خرسندید. وقتی به آخرین باری که برای تعطیلات خود برنامه‌ریزی کردید، فکر

شاد فضای کلاس را تغییر می‌دهد. موسیقی‌های آرام هم در طول زمانی که دانش‌آموزان مشغول حل تمرین هستند، تمرکز آن‌ها را دوچندان می‌کند.

۶ به دانش‌آموزان حق انتخاب بدهید

دانش‌آموزان دائمًا در حال پیروی هستند و آزادی عمل ندارند. می‌توانید به آن‌ها فرصت بدهید در انتخاب روش یادگیری یا نوع تکلیف خانه‌شان تصمیم بگیرند. وقتی دانش‌آموزان کنترل قسمتی از کلاس درس را در اختیار می‌گیرند یا حق انتخاب دارند، احساس بهتری خواهند داشت. وقتی آن‌ها می‌فهمند در کلاس درس‌شان حق انتخاب دارند، قسمتی از زمان کلاس را خودشان اداره می‌کنند.

۷ بگذارید بچه‌ها بازی کنند

بازی کردن در رشد فیزیکی، عقلی، اجتماعی و احساسی دانش‌آموزان بسیار مؤثر است.

بازی باعث خوش‌حالی، تخلیه‌ی انرژی و گسترش نیروی یادگیری می‌شود. بازی کردن به بچه‌ها یاد می‌دهد چطور با دیگران ارتباط برقرار کنند. می‌توانید برخی از فعالیت‌های کلاسی را با بازی انجام دهید.

۸ زنگ تفريح ذهنی ایجاد کنید

زنگ تفريح برای ذهن بسیار ضروری است. وقتی دانش‌آموزان فرصت استراحت پیدا می‌کنند، در طول روز عملکرد بهتری نشان می‌دهند. زنگ تفريح ذهنی برای تمرکز دوباره‌ی بچه‌ها به درس نیاز است و یادگیری را بهتر می‌کند. بعد از هر تدریس، استراحتی کوتاه به دانش‌آموزان بدهید. این استراحت تنها پنج دقیقه طول می‌کشد، اما تأثیر طولانی مدت مثبتی خواهد گذاشت.

۹ بگذارید بچه‌ها صحبت کنند

اکثر بچه‌ها عاشق صحبت‌کردن هستند و معمولاً حرف‌های زیادی برای گفتن دارند. برای دانش‌آموزان فرصت‌هایی فراهم کنید تا با هم کلاسی‌های خود صحبت کنند. ارتباط میان بچه‌ها محیطی گرم و صمیمی ایجاد خواهد کرد. ایجاد ارتباط اجتماعی و صحبت‌کردن درباره‌ی موضوع‌هایی خارج از درس و مدرسه، دانش‌آموزان را شاد می‌کند.

ده دقیقه‌ی آخر هر روز، فرصت مناسبی برای چنین صحبت‌هایی است. حتی می‌توانید از دانش‌آموزان کلاس دیگری دعوت کنید در آخرین روز هفته با دانش‌آموزان کلاس شما به صحبت بنشینند.

کنید. تا رسیدن وقت سفر چه حس و حالی داشتید؟ یا به آخرین آخر هفته‌ای که سفر کوتاهی داشتید فکر کنید. در طول هفته چقدر خوش حال بودید؟ برای دانش‌آموزان خود برنامه‌ای در نظر بگیرید تا برای رسیدن به آن لحظه‌شماری کنند. برای مثال، می‌توانید آن‌ها را از تکالیف آخر هفته معاف کنید. یا برای روزی خاص از هفته برنامه‌ی بازی یا فعالیتی جانبی در نظر بگیرید.

۱۰ برای شناخت دانش‌آموزاتان وقت بگذارید

اینکه دانش‌آموزاتان را بشناسید، نه تنها برای آن‌ها خوب است، بلکه برای خودتان هم مفید است. داشتن فضایی گرم و صمیمی میان دانش‌آموزان، کار را برای معلم راحت‌تر می‌کند. البته که این کار وقت زیادی می‌برد، اما به نتایجی که در طول سال تحصیلی دارد، می‌ارزد. این شناخت‌ها می‌تواند در برخوردهای کوتاه بعد از کلاس یا در وقت استراحت رقم بخورد.

۱۱ با هم ناهار بخورید

اگر واقعاً قصد دارید دانش‌آموزاتان را شاد کنید، ماهی یکبار تعداد کمی از آن‌ها را به ناهار دعوت کنید. بچه‌ها وقتی در محیطی گرم و صمیمی قرار می‌گیرند، به راحتی ارتباط برقرار می‌کنند و از مشغولیت‌هایشان می‌گویند.

برای اینکه این دعوت جنبه‌ی همگانی داشته باشد و بین بچه‌ها تبعیض قائل نشوید، در طول سال تحصیلی حداقل هر دانش‌آموز را یکبار دعوت کنید. می‌توانید این کار را به صورت قرعه‌کشی انجام دهید. دورهم ناهار خوردن شما با دانش‌آموزان، آن‌ها را در موقعیتی راحت و فضایی صمیمی قرار می‌دهد.

۱۲ شوخ طبع باشید

آیا کسی هست که خنده‌یدن را دوست نداشته باشد؟ از هر فرصتی برای خنده‌یدن استفاده کنید. یک لطیفه یا داستان خنده‌دار تعریف کنید.

در یکی از روزهای هفته، یک لباس خاص بپوشید، کلاه یا شال گردنی خاص هم خوب است. تکرار این کار در یک روز به خصوص از هفته باعث می‌شود دانش‌آموزان منتظر آن روز بمانند و قبل از رسیدن شما به کلاس، لباس جدید شما را حدس بزنند و با پیشینه‌ی ذهنی به کلاس بیایند.

۱۳ موسیقی پخش کنید

هر موقع احساس کردید کلاس خسته‌کننده و حوصله‌سربر است و بچه‌ها دائمًا خمیازه می‌کشنند، موسیقی پخش کنید. موسیقی

امام موسی صدر

امام موسی صدر از عالمان و اندیشمندان شیعه در عرصه‌ی فرهنگی و سیاسی است که در اواخر سال ۱۳۳۸ شمسی و با استقبال و تشویق‌های حضرات آیات بروجردی، حکیم و شیخ مرتضی آل یاسین، و به منظور جانشینی علامه سید عبدالحسین شرف‌الدین، سرزمین مادری خود، ایران، را به‌سوی لبنان ترک کرد. اصلاح امور فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه‌ی شیعیان لبنان از یکسو و استفاده از ظرفیت‌های منحصر به فرد لبنان برای نمایاندن چهره‌ی مکتب اهل‌بیت به جهانیان از سوی دیگر، اهداف اصلی این هجرت را تشکیل می‌دادند.

مدارسهای شیعیان لبنان

در ابتدای ورود امام موسی صدر به لبنان و شروع فعالیت‌های فرهنگی ایشان، مدارس‌های مسیحی و اهل تسنن در لبنان فراوان بود، اما شیعیان کمتر مدرسه یا تشکیلات فرهنگی داشتند. آقای صدر با بررسی وضعیت تصمیم گرفت علاوه بر مجلس اعلای شیعه، مدرسه نیز تأسیس کند. اولین طرحی که ایشان داد، تأسیس مدرسه‌ی فنی جبل عامل بود. امروزه در لبنان مدارس‌های زیادی به نام امام موسی صدر وجود دارند، اما مدارسه‌ی ابتدایی یا پایه‌ی «رحاپ الزهرا (س)»، به معنای بستان حضرت زهرا (س)، تنها مؤسسه‌ی آموزشی وابسته به جمیعت مؤسسه‌ی امام موسی صدر است. این مدرسه در شهر صور واقع در جنوب لبنان، در نزدیکی مرز فلسطین اشغالی، قرار دارد و شامل مهد کودک (تأسیس ۱۹۶۹ میلادی)، دبستان (تأسیس ۱۹۸۱ میلادی)، بخش آموزش استثنایی (تأسیس ۱۹۹۷ میلادی) و مدارسه‌ی پرستاری (تأسیس ۱۹۷۵ میلادی) می‌شود.

مهد کودک

مهد کودک صدر مرکز آموزش تخصصی

مدارسهای ابتدایی رحاپ الزهرا (س) در لبنان

شیعیان امروز لبنان قسمت بزرگی از داشته‌های فرهنگی خویش را مدیون فعالیت‌های امام موسی صدر هستند. به اعتقاد او، فقر فرهنگی ارتباط تنگاتنگی با فقر اقتصادی دارد. همچنان که این دو بی‌ارتباط با مسائل سیاسی، نظامی، اخلاقی و اعتقادی نیز نمی‌توانند باشند. بنابراین، باید برای هر کدام به طور همزمان و در کنار هم چاره‌اندیشی کرد. از این رو، موسی صدر در اولین روزهایش در ورود به لبنان، نهادها و مدارس‌هایی برای شیعیان تأسیس کرد.

تا بر دشواری‌ها و اختلال‌های ذهنی و نابسامانی‌های جسمی یا رفتاری‌شان مسلط شوند، در این بخش تحت پوشش قرار دارند. این بخش خانواده‌ها را هم آموزش می‌دهد و از وضع فرزندانشان آگاه می‌کند تا این دانش‌آموزان آینده‌ی مستقلی داشته باشند، از انزوا رهایی یابند و به حق طبیعی خود در برخورداری از حمایت و آموزش دست یابند. این بخش، از شیوه‌های علمی درمانی همچون کاردترمانی، روان‌درمانی، گفتاردرمانی و فیزیوتراپی بهره می‌گیرد.

مدرسه‌ی پرستاری

امام موسی صدر در زمان ورود خود به لبنان، برای سامان دادن به وضعیت بانوان و دختران لبنانی، به خصوص بانوان و دختران شیعه، تلاش‌های بسیاری انجام داد. از جمله‌ی این اقدامات راهنمایی دوره‌های آموزش کمک‌های اولیه در سال ۱۹۷۵ بود. این تشکل بعداً به مدرسه‌ی عالی پرستاری ارتقا یافت. این مدرسه دختران فارغ‌التحصیل بخش سرپرستی مؤسسه و سایر دختران را از مناطق جنوب و بقاع و دیگر نقاط لبنان جذب می‌کند. دانش‌آموزان مدرسه‌ی پرستاری هر ساله نتایج درخشانی در آزمون‌های رسمی به دست می‌آورند.

مدرسه‌ی رحاب‌الزهرا

مدرسه‌ی رحاب‌الزهرا در اصل برای آموزش دختران یتیم تأسیس شد و در مدتی کوتاه تحت تأثیر چند عامل توسعه یافت: افزایش روزافزون نیازهای آموزشی به سبب فقر ناشی از فشار جنگ، آوارگی و وحیم‌تر شدن اوضاع معیشتی مردم در دوران جنگ داخلی؛

لزوم وجود تنوع در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی در ساختار دانش‌آموزی و ضرورت حضور دختران یتیم در جامعه؛

این آموزش‌ها قرار دارند. هدف این بخش رشد دادن همه‌ی ابعاد جسمی، احساسی، عقلی، روانی و اجتماعی دانش‌آموزان با شیوه‌های آموزشی نو و هماهنگ با نظام رسمی آموزش در لبنان است. این بخش تلاش می‌کند از فشارهای اجتماعی بر دختران بکاهد تا آنان از حق آموختن و رشد اجتماعی در محیطی اسلامی، آرام و پیشرفته بهره ببرند و بتوانند در آینده نقشی فعال در جامعه داشته باشند.

تربیت دختر و پسرهای سه تا پنج ساله است و همیشه از جدیدترین نوآوری‌های علمی، تربیتی و فنی استفاده می‌کند. ویژگی‌های مثبت این مرکز آموزشی خانواده‌های ممکن را نیز متقاضی ثبت‌نام فرزندانشان در این مرکز کرده است. در نتیجه، کودکان گروههای مختلف اجتماعی در کنار هم آموزش می‌یابند.

دبستان

دانش‌آموزان دختر مدرسه‌ی خیریه‌ی رحاب‌الزهرا (س) و دیگر دانش‌آموزان دختر قشرهای آسیب‌پذیر زیر پوشش

آموزش استثنایی

کودکان پنج تا دوازده ساله‌ی دختر و پسری که به آموزش‌های ویژه نیاز دارند

۵۵ پسر تحت پوشش قرار دارند. البته در حال حاضر ۱۰۱ دختر آموزش خود را با حمایت مؤسسه‌ی امام موسی صدر در دبیرستان‌های منطقه نیز دنبال می‌کنند. ۵۰ دختر از فارغ‌التحصیلان مدرسه‌ی رحاب‌الزهرا (س) نیز در حال گذراندن آموزش‌های دانشگاهی هستند.

نظام آموزشی در رحاب‌الزهرا برنامه‌های درسی مدرسه

مدرسه‌ی رحاب‌الزهرا (س) بر اساس نظام آموزش ملی و برنامه‌ی آموزش رسمی آموزش و پرورش کشور لبنان عمل می‌کند و کتاب‌های مصوب وزارت آموزش و پرورش لبنان در آن تدریس می‌شوند. زبان انگلیسی یکی از پایه‌های آموزشی اصلی و مهم مدرسه است، به‌گونه‌ای که در مدرسه، چند درس به زبان انگلیسی ارائه می‌شوند.

این مدرسه به مواد درسی اصلی، به‌ویژه زبان‌های عربی و انگلیسی و درس‌های پایه‌ی ریاضی و علوم و نیز تربیت دینی و قرآن کریم، توجه خاص دارد.

گروه گروه

در سال ۲۰۰۵ میلادی، دست‌اندرکاران بخش آموزش استثنایی مؤسسه‌ی امام موسی صدر به نقش موسیقی در آموزش و تنظیم حرکات و کنترل اندام دانش‌آموزان استثنایی پی برند و توجه ویژه‌ای به آن نشان دادند. در نتیجه، اعضای کادر آموزشی مؤسسه، به تدریج با چگونگی به کارگیری موسیقی به عنوان ابزار آموزشی آشنا شدند. در همین سال، گروه کر دانش‌آموزان دختر مؤسسه تشکیل شد. گروه کر در سال‌های ۲۰۱۳ و ۲۰۱۷ در مسابقات «زکی ناصیف» رتبه‌ی اول را کسب کرد و در سطح ملی در سراسر لبنان شهرت یافت. اکنون گروه گروه مؤسسه‌ی امام صدر در عرصه‌هایی بسیار فراتر از آنچه از آن انتظار می‌رفت

دانش‌آموزان

دانش‌آموزان این مدرسه از فرزندان شیعیان هستند. البته تعداد محدودی از اهل تسنن و دانش‌آموزان فلسطینی نیز در مدرسه ثبت‌نام کرده‌اند. مؤسسه هیچ منعی در این زمینه ندارد، اما در لبنان هر کدام از مذهب‌ها و جریان‌ها، سازمان‌ها و مؤسسه‌ها و حامیان خود را دارند. از این‌رو، دانش‌آموزان این مدرسه را شیعیان جنوب لبنان و به خصوص شهر صور و حومه‌ی آن تشکیل می‌دهند. تا سال گذشته، تنها دختران دانش‌آموزان

حضور دارد و در مناسبت‌ها و جشنواره‌ها و در مناطق مختلف، نقش اساسی بر عهده دارد.

مدیر و معلمان مدرسه^۶

بیش از پنجاه سال پیش امام صدر مؤسسه‌ی امام موسی صدر را تأسیس کرد. پس از ریوود شدن ایشان، سیده رباب صدر، خواهر امام، مدیریت مدرسه را بر عهده گرفته است. معلمان مدرسه هم همواره بر اساس شایستگی شخصی و تحصیلات مرتبط و سابقه‌ی کار و کسب نتیجه‌ی مطلوب از آزمون‌های کتبی و عملی، و مصاحبه، پذیرفته می‌شوند.

فعالیت‌های فوق برنامه و غیر درسی

برنامه‌های غیر درسی و فوق برنامه بخش مهمی از برنامه‌ی آموزش و پرورش کودکان در این مؤسسه محسوب می‌شوند، زیرا: به آموزش عمیق‌تر و بهتر دانش‌آموزان کمک می‌کنند؛ مأموریت برنامه‌های نظام آموزشی را کامل می‌کنند؛ روحیه‌ی مسئولیت‌پذیری و جامعه‌پذیری را در دانش‌آموزان پرورش می‌دهند؛ از تقویت روند آموزش زبان انگلیسی در مدرسه، به‌گونه‌ای که مدرسه در این زمینه پیشرو باشد؛ تنظیم و تدوین برنامه‌های انگیزشی برای دانش‌آموزان؛ تنظیم و اجرای کلاس‌های فوق برنامه؛ ارزیابی و ارتقای دوره‌ای برنامه‌های درسی؛

نظر روانی، ذهنی و اجتماعی، شخصیت دانش‌آموز را به تعادل می‌رسانند. از این‌رو، برخی فعالیت‌های فوق برنامه‌ی این مدرسه عبارت‌اند از:

تشکیل باشگاه‌های عمومی و تخصصی در زمینه‌های حفظ قرآن، تئاتر، آموزش دینی، نقاشی، ملیله دوزی، خدمات اجتماعی، بسکتبال، فوتبال، آشپزی، بازیافت کاغذ، کاغذ و تا (اوریگامی) و فعالیت‌های پیشاپنگی. بازدیدهای علمی هم بخشی از فعالیت‌هایی است که دانش‌آموزان این مدرسه به آن علاقه نشان داده‌اند، از جمله: بازدید از باغ و حش؛ بازدید از پارک ملی؛ بازدید از بندر؛ رفتن به نمایش تئاتر؛ رفتن به سینما؛ بازدید از کارگاه رونگ‌سازی؛ بازدید از کتابخانه‌ها؛ بازدید از کلیسا.

احیای مناسبت‌های دینی و مذهبی

برپایی شاعر مذهبی و مراسم دینی هم از جدی‌ترین برنامه‌های مؤسسه‌ی امام صدر محسوب می‌شوند. در محیطی بسان‌لبنان که نظام فرقه‌ای نظامی رایج است و مکتب‌ها و فرقه‌های مذهبی و دینی مانند مسیحیت و تسنن در کنار آیین شیعه وجود و حضور دارد و هریک به تبلیغ و ترویج خود می‌پردازد، اقامه‌ی مراسم مذهبی و جدی انگاشتن آن‌ها، در تقویت و زنده نگهداشت، هویت و روح دیانت و ولایت، بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

پیوند معنوی و ایمانی دانش‌آموزان با ولی‌عصر، ارواحنا فداه، به‌طور جدی در این مجموعه‌ها موردنظر بوده است. دعای فرج امام زمان (عج)، سرود جشن‌های مدرسه‌ی امام صدر است. طبق عادت و رسم لبنانی‌ها، کودکان این مدرسه‌ها در هنگام قرائت دعای فرج دست بر سر می‌نهند و برای فرج ولی خدا دعا می‌کنند.

معجزه‌ی آب جوش نبات

نگاهی عاقل اندر سفیه کردم و معاینه‌ی شکم و گلو و چشم و سؤال و جواب در مورد خوارکی‌ها. راستی آزمایی صورت گرفت و مشخص شد دل دردش تمارضی است.

با محبت تمام او را روی صندلی نشاندم، دستی بر سرش کشیدم و گفتم منتظر باش تا ببینم چه کار می‌توانم برایت بکنم؟ ضمن انجام کارهای مربوطه، گاهی زیر چشمی او را می‌پاییدم. حدود ۱۵ دقیقه گذشت. رها گفت: خانم بهداشت اجازه! گفتم بفرما، بهتر شدی؟ آرام در جای خود تکانی خورد و گفت: «بچه‌ها می‌گن آب جوش نبات خانم بهداشت معجزه می‌کنه برای دل درد! خوشمزه هم هست. می‌شه بددی بخورم؟» با خنده‌ای زیرلب گفتم: بله عزیزم. الان برایت یک فنجان درست می‌کنم. نگاهی سراپا شوق به من کرد و گفت: خانم بهداشت! نبات زعفرانی باشه، بهتره. آخه بچه‌ها می‌گن زعفرانی خوشمزه است. گفتم: بله!!! قصیه لو رفت.

به آبدار خانه رفتم و یک فنجان آب جوش نبات زعفرانی معجزه‌گر را درست کردم. وقتی تلق تلق صدای قاشق ناشی از بههم زدن نبات در آب جوش فنجان در دفتر می‌پیچید، گل خنده در چهوری رها شکفته‌تر می‌شد. توصیه کردم آرام آرام آن را بینوشد. چهره‌اش دیدنی بود هنگام نوشیدن. خودم را مشغول کار کردم، اما شش دانگ حواس مشغول رها بود. وقتی فنجان خالی را روی میز گذاشت، آرام گفت: آخیش، خوب شدم!

دل درد خوب شد. بعد هم آهسته گفت: خیلی خوشمزه بود.

سری تکان می‌داد دیدنی. سرم را بالا گرفتم و گفتم: رها جان! اگه دل دردت خوب شد، می‌توانی بروی کلاس. پلکها را به نشانه‌ی تأیید بهم زد و به طرف کلاس رفت. من، خانم بهداشت مدرسه، همچنان در فکر معجزه‌ی آب جوش نبات زعفرانی‌ام! چه می‌کنه این آب جوش نبات زعفرانی!

شهین صادقی

لیسانس آموزش ابتدایی، آموزگار بازنیشته، آبادان-دستان دخترانه‌ی جلال آل احمد

..... «رها» دانش‌آموزی کلاس اولی بود که از ابتدای ورود به مدرسه بی‌تابی می‌کرد. به ناچار زنگ‌های تفریح به دفتر می‌آمد؛ بغض در گلو و نظاره‌گر خانم بهداشت. کم کم شد دستیار خانم بهداشت: رها لطفا چسب زخم بده. رها لطفاً پماد را بده.

بچه‌هایی که در اثر خوردن هله‌هله‌له دل دردهای خفیف و ساده داشتند، با آب جوش نبات زعفرانی درمان می‌شدند و راهی کلاس. روزی رها گفت: خانم بهداشت، اجازه هست آب جوش نبات بخورم؟ با

خنده گفتم: مخصوص کسانی است که دل درد دارند. مدتی از سال تحصیلی گذشت. رها دیگر کمتر به دفتر می‌آمد. آوازه‌ی آب جوش نبات زعفرانی خانم بهداشت و درمان آن هم در مدرسه پیچیده بود.

یکی از روزهای سرد زمستان، گروهی از دانش‌آموزان، کشان کشان رها را همراهی می‌کردند. دست بر شکم و بعض آلود گفت: خانم بهداشت اجازه دل درد دارم.

کاوش در بدن انسان

تجربه‌ی تدریس خلاقانه‌ی درس علوم

بهمنظور ارزیابی میزان درک دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم از درس علوم (حرکت بدن) که با روش کاوشگری تدریس شده بود و برای عمق بخشنیدن به یادگیری، از آن‌ها خواسته شد در گروه‌های جدید قرار گیرند. قرار شد گروه‌ها یک مدل (متفاوت از کتاب درسی) برای نمایش چگونگی کار ماهیچه، استخوان و مفصل بسازند و آن‌ها را به نمایش بگذارند.

گروه یک درباره‌ی رابطه‌ی مغز، نخاع، عصب و ماهیچه در حرکت گفت و گو کرد تا آن را به صورت نمایشی (در حد کتاب درسی) نشان دهد. گروه دوم درباره‌ی راههای حفظ سلامت اسکلت و ماهیچه با یکدیگر گفت و گو کردند، درباره‌ی اینکه برای ترمیم استخوان آسیب‌دیده چه باید کرد اطلاعات جمع کردند و قرار شد یافته‌هایشان را همراه با تصویر به نمایش بگذارند. هر گروه هم یک اسم مناسب با فعالیتی که به آن‌ها و اگذار شده بود، انتخاب کرد. به عنوان معلم، در گروه‌ها حاضر شدم و با پرسش و پاسخ آن‌ها را همایی کردم تا ایده‌های خود را بیان و آن‌ها را اصلاح کنند. با معرفی منابع هم به آن‌ها کمک کردم ایده‌هایشان را توسعه دهند و اطلاعات لازم را کسب کنند. جلسه‌ی بعد، هر گروه ایده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده خود را بیان کرد و قیمه‌ی گروه‌ها درباره‌ی کار آن‌ها و چگونگی بهبود آن اظهار نظر کردند.

پس از نهایی شدن ایده‌ها، افراد هر گروه آدمک‌های بلندقدی طراحی کردند تا با توجه به موضوع خود، مدل مورد نظر را روی آن نشان دهند. هر آدمک نمایانگر قسمتی از کارکرد بدن بود. علاوه بر آن، هر گروه روپوش طراحی شده و لباس مخصوص موضوع خود را به تن کرده و تاج‌هایی بر سر گذاشت که نمایش دهنده‌ی مدلی از مغز بود. پس از آن، در حیاط مدرسه، یک نمایشگاه ترتیب دادیم. از دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم کلاس‌های دیگر و دانش‌آموزان پایه‌ی ششم خواستیم به گروه‌ها مراجعه کنند و در مورد چگونگی کار ماهیچه، استخوان و مفصل، حرکت، رابطه‌ی مغز و نخاع و عصب و ماهیچه در انجام حرکت، نقش‌های اسکلت در بدن، راههای حفظ سلامت اسکلت و کارهایی که لازم است برای ترمیم استخوان آسیب‌دیده انجام دهیم، از آن‌ها سوال کنند. بازدید کنندگان سؤالات خوبی مطرح کردند و من هم با حضور در گروه‌ها، میزان یادگیری آن‌ها را ارزیابی کردم. پس از اتمام نمایشگاه، دانش‌آموزان لذت‌بخش ترا موقت‌هاند.

زهرا بیلوبند، آموزگار پایه‌ی پنجم
شهرستان امیدیه - استان خوزستان

دوره‌ی بیست‌و‌دوم در یک نگاه

فهرست موضوعی مطالب مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی در اینجا ارائه می‌شود. در صورتی که علاقه‌مند به مطالعه‌ی هر کدام از مقالات، گزارش‌ها، گفت‌و‌گوها و سایر مطالب مجله هستید، می‌توانید در سایت مجلات رشد به نشانی [WWW.roshdmag.ir](http://roshdmag.ir) در منوی ماهنامه‌های عمومی و سپس در منوی مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، فایل پی‌دی‌اف آن را دریافت کنید.

برنامه‌ی درسی - هنر

- سلام بر زنگ هنر (شماره‌ی ۲/اص ۳۰)
- سلام بر معلم هنر (شماره‌ی ۳/اص ۳۰)
- سلام بر روش‌های صحیح آموزش هنر (شماره‌ی ۴/اص ۳۰)
- سلام بر فعالیت‌های متنوع هنری (شماره‌ی ۵/اص ۳۴)
- سلام بر پژوهش هنری کودکان (شماره‌ی ۶/اص ۳۰)
- سلام بر شناخت آثار هنری ایران (شماره‌ی ۷/اص ۳۲)
- سلام بر تربیت هنری کودکان (شماره‌ی ۸/اص ۳۲)

تجربه

- ساختن برای آموختن (شماره‌ی ۱/اص ۳۲)
- آموزش کلمات استشنا (شماره‌ی ۲/اص ۳۲)
- کاشت، داشت، برداشت (شماره‌ی ۳/اص ۳۲)
- تجربه‌ی یک کار متفاوت (شماره‌ی ۴/اص ۳۲)
- ساختن برای آموختن (شماره‌ی ۶/اص ۳۲)
- رشد خواندن با مجلات رشد (شماره‌ی ۱/اص ۳۶)
- آب شش ماهی و شش درس (شماره‌ی ۷/اص ۳۴)
- آب و لوبیا (شماره‌ی ۸/اص ۳۴)

رویکردهای تربیتی

- رویکرد رمانتیک به تربیت (شماره‌ی ۱/اص ۱۹)
- رویکرد انسان‌گرایی به تربیت (شماره‌ی ۲/اص ۴۰)
- رویکرد خردمناری انسان‌گرایانه-والدورف (شماره‌ی ۳/اص ۳۹)
- صد زبان کودکی (شماره‌ی ۴/اص ۳۴)

تجربه‌ی مادرانه

- ورزش نخواستیم (شماره‌ی ۱/اص ۲۲)
- از مدیرتون بگوا (شماره‌ی ۲/اص ۲۰)
- نقاشی می‌خوای چکار؟ (شماره‌ی ۳/اص ۲۰)
- پس کنکور چی می‌شه؟ (شماره‌ی ۴/اص ۲۲)
- کاش سیب رو نخورده بودم! (شماره‌ی ۵/اص ۳۲)
- فرق من با تو! (شماره‌ی ۶/اص ۲۰)
- طفلك مهرداد! (شماره‌ی ۷/اص ۲۲)
- از زبان بچدها (شماره‌ی ۸/اص ۲۰)

گفت و گو- معلمان موفق

- پایه ها را می سازم (شماره ۱/ ص ۴)
- از اول، کلاس اول (شماره ۲/ ص ۴)
- دانش آموزی، شرط معلمی (شماره ۳/ ص ۴)
- آموزگار ماندگار (شماره ۴/ ص ۴)
- معلم قهرمان پچه هاست (شماره ۵/ ص ۴)
- می خواهیم متخصص دوره ای ابتدایی باشیم (شماره ۶/ ص ۴)
- پیچ و خم های لذت و سختی (شماره ۷/ ص ۴)
- پیچ و خم های لذت و سختی (شماره ۸/ ص ۴)

برنامه درسی- قرآن

- چشم ها را باید شست (شماره ۱/ ص ۴۴)
- اشکال های اساسی در تحقیق برنامه درسی قرآن (شماره ۲/ ص ۴۴)
- درست و نادرست در آموزش قرآن (شماره ۳/ ص ۴۴)
- چه کسی به پچه ها قرآن می آموزد؟ (شماره ۴/ ص ۴۴)
- چرا داشت آموزان غلط می خوانند؟ (شماره ۵/ ص ۴۴)

مهارت های زندگی

- مهارت های لازم برای زندگی بهتر (شماره ۱/ ص ۱۲)
- مهارت خودشناسی را چگونه بیاموزیم؟ (شماره ۲/ ص ۱۲)
- آموزش مهارت ارتباط مؤثر (شماره ۳/ ص ۱۲)
- مهارت تصمیم گیری (شماره ۴/ ص ۱۲)
- مهارت حل مسئله (شماره ۵/ ص ۱۲)
- مهارت کنترل خشم (شماره ۶/ ص ۱۲)
- مهارت کنترل استرس در کودکان (شماره ۷/ ص ۱۲)
- مسئولیت پذیری (شماره ۸/ ص ۱۲)

همهی مقالات مربوط به درس های آموزش ریاضی، آموزش مطالعات اجتماعی و آموزش هنر را که در این دوره از مجله به چاپ رسیده، می توانید از لینک های زیر تهیه کنید و یا با رکد مقابل درس را سکن کنید.

ریاضی

<http://yon.ir/76gZP>

مطالعات اجتماعی

<http://yon.ir/zwey4>

هنر

<http://yon.ir/Ytqr0>

برنامه درسی- ریاضی

- ارزش مکانی و گستردگی اعداد و اهمیت آن در چهار عمل اصلی (شماره ۱/ ص ۸)
- اعداد تقریبی و تخمین (بخش نخست) (شماره ۲/ ص ۸)
- اعداد تقریبی و تخمین (بخش دوم) (شماره ۳/ ص ۸)
- اعداد تقریبی و تخمین (بخش سوم) (شماره ۴/ ص ۸)
- اندازه گیری (بخش نخست) (شماره ۵/ ص ۸)
- اندازه گیری (بخش دوم) (شماره ۶/ ص ۸)
- چند ضلعی ها (شماره ۷/ ص ۸)

برنامه درسی- مطالعات اجتماعی

- دوستی با غول مهربان مطالعات اجتماعی (شماره ۱/ ص ۲۴)
- لذت کاوشگری و درس مطالعات اجتماعی (شماره ۲/ ص ۲۲)
- صلاحیت های معلم مطالعات اجتماعی (شماره ۳/ ص ۲۴)
- ارزشیابی درس مطالعات اجتماعی (شماره ۴/ ص ۲۴)
- مسئولیت پذیری در مطالعات اجتماعی (شماره ۵/ ص ۳۸)
- توصیه های اجتماعی نوروزی (شماره ۶/ ص ۲۲)
- ۲۴ نکته در آموزش درس مطالعات اجتماعی (شماره ۷/ ص ۳۴)
- بازدیدهای هدفمند (شماره ۸/ ص ۲۴)
- ارزشیابی در خدمت یادگیری (شماره ۹/ ص ۳۶)
- گام بعدی چیست؟ (شماره ۱۰/ ص ۲۲)

جزوه

- چند صفحه تا تناسب اندام و زیبایی (شماره ۱/ ص ۳۴)
- زیبایی و تناسب اندام (شماره ۲/ ص ۱۴)
- واژه کاوی (شماره ۳/ ص ۱۴)

نوشتار

- کوچینگ چیست و چه نیست؟ (شماره ۱/ ص ۱۴)
- شناسایی استعدادهای دانش آموزان با هوش های چند گانه (شماره ۲/ ص ۳۴)
- نگرش، کلید تغییر رفتار خود و دیگران (شماره ۳/ ص ۳۹)
- تصویرهای نادرست از هوش های چند گانه (شماره ۴/ ص ۳۶)
- ویژگی های مشق شب (شماره ۵/ ص ۷)
- رویکردهای جدید آموزش فراموش نشود (شماره ۶/ ص ۲۰)
- بایدهای راهبران آموزشی (شماره ۷/ ص ۵)
- مشق شب جذاب (شماره ۸/ ص ۳۶)
- چرا به مدرسه می آیم؟ (بخش اول) (شماره ۹/ ص ۱۴)
- از پیله برون آی (شماره ۱۰/ ص ۴۱)
- چرا به مدرسه می آیم؟ (بخش دوم) (شماره ۱۱/ ص ۱۴)

شرايط ارسال مطلوب و مقاله

ماهنهامه رشد آموزش ابتدائي آثاری را بررسی می کند که در یکی از دسته های زیر باشند:

مطلوب عمومي

۱. **خطره:** خاطره باشد به مدرس، درس، دانش آموز و روابط معلم و شاگرد مربوط باشد.
۲. **تجربه:** تجربه های آموزشی و تربیتی را برای مجله بفرستید. تجربه های خلاقانه که معلمان تازه کارتر را راهنمایی کنند، در اولویت چاپ قرار می گيرند.
۳. **دانستان:** سوژه های داستان ها باید در حوزه های معلمی و دارای مضمون های اخلاقی و پرورشی باشند. البته می توانند به زندگی خارج از مدرسه هی معلم نیز مربوط باشند.
۴. **خبر و گزارش فعالیت:** اخبار و گزارش فعالیت های آموزشی و پرورشی باید تازه و بدیع باشند و به امور روزمره مثل اردو و شرکت در نماز جمعه و راهپیمایی و نظایر آن ها مربوط نباشند.

مطلوب تخصصي

- مقاله: ماهنهامه از مقاله های معلمان پژوهشگر استقبال می کند. شرایط نوشتمن مقاله به شرح زیرند:
۱. به موضوعات جدید و مسائل نوین آموزش و پرورش دوره هی آموزش ابتدائي مربوط باشد.
  ۲. در صورت لزوم با عکس و جدول های لازم همراه باشد.
  ۳. در قالب مقالات دانشگاهی نباشد.
  ۴. حاصل ۵۰۰ کلمه و حداقل ۱۰۰۰ کلمه باشد.
  ۵. مقاله های کپی شده به سرعت تشخیص داده و کنار گذاشته می شوند.
  ۶. چکیده مقاله در حداقل ۲۰۰ کلمه با مقاله همراه شود.
  ۷. مبنای تحقیق به ضمیمه می مقاله ارسال شوند.
  ۸. عنوان شغلی نویسنده درج شود. ممکن است مدارک لازم درخواست شود.

نکات دیگر

تحقیقات و پایان نامه های دانشجویی را برای این مجله نفرستید. شما باید بتوانید کل مطلب پژوهش خود را در قالب مقاله های ژورنالیستی و با رعایت حجم گفته شده ترتیل و ارسال کنید. از آنجا که مطالب هر شماره از ماهنهامه سه ماه قبل از انتشار کامل می شوند، لطفاً پس از ارسال مقاله، برای دریافت نتیجه هی آن صوری کنید و تلفن دفتر محله را شغال نکنید. ممکن است مطالب ارسالی شما در سال بعد استفاده شوند ماهنهامه تعهدی در قبال انتشار مقاله شما ندارد. هر چه مقاله ای محکم تر، مستدل تر و بیرون تر باشد، اقبال پیشتری برای انتشار آن وجود دارد. ماهنهامه در انتخاب، تلخیص و ویرایش مطالب منتخب خود از ادی کامل دارد. در صورت ارسال با ایمیل، در بخش موضوع ایمیل نام مقاله و نویسنده ذکر شود. شماره تلفن و نشانی در اصل مقاله تایپ شود. متن خود را در قالب فایل Word به ایمیل اتصال کنید. فایل PDF نفرستید. برای آثار ترجمه های، لطفاً متن زبان اصلی اثر را همراه فایل ترجمه، به ایمیل ضمیمه کنید و مختصی از زندگی نامه و آثار دیگر نویسنده ای اصلی را هم نفرستید.

یادآوری مهم:

مطلوب و مقاله ای که شرایط فوق را نداشته باشد، بررسی نمی شود.

نظرسنجی رشد آموزش ابتدائي

مخاطب گرامی، در نظر داریم در نهاده ای ارائه مطالب و موضوعات مجله رشد آموزش ابتدائي تغییراتی ایجاد کنیم. این مجله برای شما تهیه می شود و این شما هستید که باید به ما بگویید چگونه مجله ای می خواهید. پاسخ های دقیق شما به سوال های زیر به ما کمک می کند از تلاش خود بهره هی بهتری نصب جامعه معلمان ابتدائي کنیم. به ما کمک کنید بدانیم شما چه انتظاری از مجله مخصوص خودتان دارید. شرکت در این نظرسنجی وقت کوتاهی از شما خواهد گرفت، اما می تواند راهنمای ما برای ادامه هی طولانی و درست تر باشد.

متن پرسش نامه در سایت مجلات رشد به نشانی زیر موجود است:

<http://www.roshdmag.ir>

می توانید به طور مستقیم به لینک زیر نیز مراجعه فرمایید:

<http://www.roshdmag.ir/fa/nazarsanjibtedaiee>

برای استفاده از نسخه تلفن همراه پرسش نامه، بار کد مقابل را اسکن کنید.

در وبگاه اختصاصی ماهنهامه رشد ابتدائي می توانید به فایل های صوتی و تصویری و همچنین مطالب اضافه تر دسترسی داشته باشید یا شماره های قبلی ماهنهامه را دانلود کنید. حتی می توانید مقاله ها و گزارش فعالیت های خود را از صفحه مخصوصی که در اختیار شماست آپلود کنید.

<http://www.eb.roshdmag.ir>

دانش آموزشی
سازمان پژوهشی و اسنادی ایرانی
و توزیعی کتابخانه ایرانی

وزارت اموزش و پرورش
سازمان پژوهشی و اسنادی ایرانی
و توزیعی کتابخانه ایرانی

اشتراک رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد به دو روش زیر:
الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
ب. اریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰۰ سه راه آراییش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۸۸۴۹۰۲۳۳۳.

عنوان مجلات در خواستی:

نام و نام خانوادگی: .....
تاریخ تولد: .....
تلفن: .....
نشانی کامل پستی: .....
استان: .....
شهرستان: .....
خیابان: .....
پلاک: .....
شماره پستی: .....
شماره فیش بانکی: .....
مبلغ پرداختی: .....
اگر قبل از مشترک مجله رشد بوده اید، شماره اشتراک خود را بتویسید: .....
امضا: .....

- نیانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵-۳۳۳۱
- تلفن بازرگانی: ۰۲۱-۸۸۶۷۳۰۸
- Email: Eshterak@roshdmag.ir

- هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۵۵۰/۰۰۰ ریال
- هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۵۰/۰۰۰ ریال

با مجله های رشد آشنا شوید

مجله های دانش آموزی

به صورت ماهنامه و نه شماره در سال تخصصی منتشر می شود:

رشد کودک

برای دانش آموزان پیش دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان

برای دانش آموزان پایه های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش آموز

برای دانش آموزان پایه های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله های دانش آموزی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تخصصی منتشر می شود:

رشد نوجوان

برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد پرچار

برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه اول

رشد

برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله های بزرگ سال عمومی

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تخصصی منتشر می شود:

رشد آموزش ابتدایی

رشد تکنولوژی آموزشی

رشد مدرسه فردا

رشد معلم

مجله های بزرگ سال تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تخصصی منتشر می شود:

- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر
- رشد آموزش مشاور مدرس
- رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش چگرایی
- رشد آموزش زبان های خارجی
- رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی
- رشد آموزش زیست شناسی
- رشد مدیریت مدرس
- رشد آموزش فنی و حرفه ای و کار دانش
- رشد آموزش پیش دبستانی
- رشد برگان متوسطه دوم

مجله های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه های آموزشی و...، تهیه و منتشر می شود.

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶

تلفن و نامبر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰ ۱۴۷۸

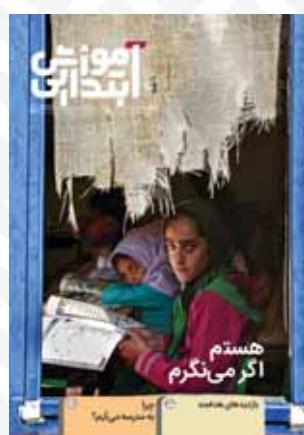
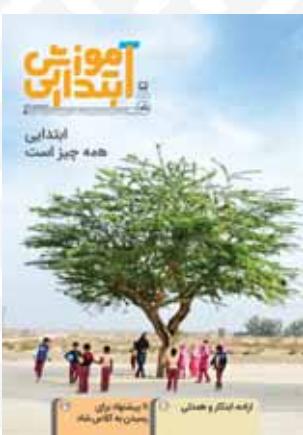
وبگاه: www.roshdmag.ir

نمایشگاهی از روی جلد ها و پشت جلد های مجله در دورهی بیست و دوم

تماشای یکجای روی جلد ها و تصویرهای پشت جلد مجله می تواند ذهنیت تهییه کنندگان این دوره از ماهنامه را یاد آوری کند. تلاش ما بر این است که فضای بصری و مفهومی شایسته ای فراهم کنیم. امیدواریم کاری که انجام دادیم، رضایت خوانندگان گرامی را جلب کرده باشد.

خیلی نزدیک خیلی دور

عکاس: مهرین پیغم

